

Dr Paweł Antkowiak

Załącznik nr 2

**Autoreferat przedstawiający opis dorobku i osiągnięć naukowych
w języku polskim**

A U T O R E F E R A T

1. Imię i Nazwisko

Paweł Antkowiak

2. Posiadane dyplomy, stopnie naukowe/artystyczne – z podaniem nazwy, miejsca i roku ich uzyskania oraz tytułu rozprawy doktorskiej

Tytuł zawodowy licencjata na kierunku politologia (specjalność: administracja europejska) uzyskałem w 2006 roku w Instytucie Nauk Politycznych i Dziennikarstwa na Wydziale Nauk Społecznych Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. Studia te ukończyłem z wyróżnieniem. Moja praca licencjacka napisana pod kierunkiem naukowym dra Cezarego Trosiaka pt. *Preferencje wyborcze i oczekiwania społeczne w środowisku pracowniczym w byłym województwie konińskim* spotkała się z zainteresowaniem i została opublikowana na łamach portalu internetowego cire.pl (Centrum Informacji o Rynku Energii).

Tytuł zawodowy magistra na kierunku politologia (specjalność: administracja samorządowa) uzyskałem w 2008 roku w Instytucie Nauk Politycznych i Dziennikarstwa na Wydziale Nauk Społecznych Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. Studia te ukończyłem z wyróżnieniem. Moja praca magisterska napisana pod kierunkiem naukowym prof. dra hab. Roberta Kmiecika pt. *Pozycja ustrojowa samorządu gminnego w Polsce – założenia teoretyczne a praktyka funkcjonowania na przykładzie miasta Konina* została wyróżniona w konkursie na najlepsze rozprawy doktorskie oraz prace magisterskie i licencjackie poświęcone tematyce samorządowej obronione w 2008 roku, organizowanym przez czasopismo „Samorząd Terytorialny”. Zwieńczeniem badań stała się publikacja monografii naukowej pt. *Samorząd terytorialny na przykładzie miasta Konina*, która ukazała

się w 2011 roku nakładem Wydawnictwa Naukowego Wydziału Nauk Politycznych i Dziennikarstwa Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. Moje osiągnięcia docenione zostały przez Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego, bowiem w roku akademickim 2007/2008 otrzymałem stypendium za osiągnięcia w nauce. Sukcesy naukowe oraz działalność na rzecz społeczności akademickiej zauważone zostały przez kapitułę konkursu Primus Inter Pares, gdyż w 2008 roku zostałem Laureatem uczelnianym konkursu na najlepszego studenta Polski „Primus Inter Pares Student Roku 2008”.

W dniu 2 lipca 2012 r. uzyskałem stopień naukowy doktora w dziedzinie nauk społecznych w zakresie nauk o polityce, broniąc pracę pt. *Samorząd zawodowy w Polsce w procesie transformacji systemowej*, napisaną pod kierunkiem prof. dra hab. Roberta Kmiecika na Wydziale Nauk Politycznych i Dziennikarstwa Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. Praca uzyskała ocenę wyróżniającą Rady Wydziału Nauk Politycznych i Dziennikarstwa Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu i została zgłoszona do konkursu na najlepsze prace doktorskie organizowanego przez Prezesa Rady Ministrów. W 2010 roku otrzymałem stypendium naukowe dla najlepszych doktorantów przyznawane przez Fundację Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. W 2016 roku otrzymałem również stypendium Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego dla wybitnych młodych naukowców na lata 2017-2019, a także stypendium naukowe dla młodych doktorów w ramach projektu pt. *UAM: Unikatowy Absolwent = Możliwości*.

Dodatkowo w 2007 roku ukończyłem studia podyplomowe *Programów Europejskich – Strategiczne Planowanie Rozwoju* organizowane przez Instytut Nauk Politycznych i Dziennikarstwa oraz Centrum Integracji Europejskiej Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. W roku 2008 ukończyłem *kurs pedagogiczny dający uprawnienia do nauczania przedmiotu „Wiedza o społeczeństwie” w gimnazjach i szkołach ponadgimnazjalnych* prowadzony przez Instytut Nauk Politycznych i Dziennikarstwa Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. W roku 2010 uzyskałem z wyróżnieniem certyfikat językowy: *Pearson Test of English General Level 3*. W 2015 roku ukończyłem *kurs dla kandydatów na członków Rad Nadzorczych* organizowany przez Uniwersytet Ekonomiczny w Poznaniu oraz *kurs na temat zarządzania finansami w jednostkach samorządu terytorialnego* w ramach II edycji projektu edukacyjnego Samorządowa Akademia Finansów, organizowanego przez Polską Agencję Prasową oraz Narodowy Bank Polski. W roku 2017 ukończyłem cykl szkoleń w zakresie oceniania wniosków projektowych w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego oraz szkolenie pt. *Korupcja w administracji publicznej* organizowane w ramach Programu Zapobiegania i Zwalczania Przestępczości ze Strony Komisji Europejskiej.

3. Informacje o dotychczasowym zatrudnieniu w jednostkach naukowych/artystycznych

Jeszcze w trakcie trwania studiów doktoranckich pracowałem w charakterze nauczyciela w Poznańskim Centrum Edukacji Ustawicznej i Praktycznej w Poznaniu (styczeń 2009 – czerwiec 2009), Ogólnopolskim Ośrodku Rozwoju Zawodowego „PROGRES” Sp. z o.o. – Oddział w Poznaniu (wrzesień 2009 – czerwiec 2012) oraz Plus Edukacja Sp. z o.o. w Poznaniu (wrzesień 2011 – czerwiec 2012) na podstawie umów cywilnoprawnych. Od marca 2010 roku do września 2012 roku byłem również zatrudniony na stanowisku starszego technika na Wydziale Nauk Politycznych i Dziennikarstwa Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, odpowiedzialnego za organizację procesu dydaktycznego.

Od 1 października 2012 roku jestem zatrudniony w pełnym wymiarze czasu pracy na stanowisku adiunkta w Zakładzie Badań Władzy Lokalnej i Samorządu na Wydziale Nauk Politycznych i Dziennikarstwa Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. Pełnione przeze mnie funkcje na Wydziale to:

- a. Pełnomocnik Dziekana ds. organizacji kształcenia;
- b. Kierownik studiów I stopnia na kierunku *Zarządzanie Państwem*;
- c. Kierownik studiów podyplomowych *Public Policy*;
- d. Kierownik studiów podyplomowych *Zarządzanie Publiczne*;
- e. Opiekun Koła Naukowego Samorządu Terytorialnego;
- f. Członek Wydziałowej Komisji ds. Potwierdzania Efektów Uczenia;
- g. Członek Wydziałowej Komisji Rekrutacyjnej dla przeprowadzenia postępowania rekrutacyjnego na kierunek *Zarządzanie Państwem* – studia stacjonarne pierwszego stopnia w Poznaniu;
- h. Członek Wydziałowej Komisji Rekrutacyjnej dla przeprowadzenia postępowania rekrutacyjnego na kierunek *Zarządzanie Państwem* – studia stacjonarne drugiego stopnia w języku angielskim w Poznaniu.

Ponadto od października 2016 roku do grudnia 2017 roku pełniłem obowiązki Dyrektora Szkoły Wychowania Fizycznego i Sportu Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. Dodatkowo od października 2012 roku współpracuje z Wyższą Szkołą Bankową w Poznaniu w charakterze wykładowcy w oparciu o umowę cywilnoprawną.

4. Wskazanie osiągnięcia wynikającego z art. 16 ust. 2 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz. U. nr 65, poz. 595 ze zm.)

Zgodnie z art. 16 ust. 2 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz. U. nr 65, poz. 595 ze zm.), jako osiągnięcie stanowiące podstawę do ubiegania się o nadanie stopnia doktora habilitowanego wskazuję cykl publikacji zatytułowany *Samorząd terytorialny i specjalny w Polsce w procesie transformacji systemowej*, na który składają się 33 publikacje: 5 monografii naukowych, 3 redakcje monografii naukowych, 3 artykuły w czasopismach naukowych w języku angielskim, 8 artykułów w czasopismach w języku polskim, 14 artykułów w pracach zbiorowych.

a) tytuł osiągnięcia naukowego/artystycznego

Samorząd terytorialny i specjalny w Polsce w procesie transformacji systemowej

b) (autor/autorzy, tytuł/tytuły publikacji, rok wydania, nazwa wydawnictwa)

Monografie naukowe:

- 1) Kmiecik R., Antkowiak P., Walkowiak K., *Samorząd gospodarczy i zawodowy w systemie politycznym Polski*, Warszawa 2012, ss. 308.
- 2) Kmiecik R., Antkowiak P., Balcerek M., *Współpraca środowiska gospodarczego z samorządem terytorialnym w Aglomeracji Poznańskiej*, Poznań 2012, ss. 124.
- 3) Kmiecik R., Antkowiak P., Jaskulski A., *Pożądaný kierunek zmian modelu samorządu gospodarczego w Polsce. Rozważania na podstawie projektu ustawy o izbach przemysłowo-handlowych*, Warszawa-Poznań 2016, ss. 162.
- 4) Antkowiak P., Scheffs Ł., *Teoria i praktyka przywództwa politycznego na przykładzie bezpośrednich wyborów wójta, burmistrza i prezydenta miasta*, Poznań 2016, ss. 204.
- 5) Antkowiak P., *Samorząd terytorialny w Polsce w procesie budowy państwa demokratycznego. Wymiar wyborczy i finansowy*, Poznań 2017, ss. 186.

Redakcja naukowa prac zbiorowych:

- 6) Antkowiak P. (red.), *Polska i Europa wobec wyzwań współczesnego świata. Doświadczenie i perspektywy rozwoju samorządu terytorialnego i zawodowego*, Toruń 2014, ss. 210.

- 7) Antkowiak P. (red.), *25 lat samorządu terytorialnego w Polsce. Doświadczenia i perspektywy rozwoju*, Poznań 2015, ss. 190.
- 8) Kmiecik R., Antkowiak P. (red.), *Wielowymiarowość polityk publicznych – między centralizmem a lokalizmem*, Poznań 2017, ss. 190.

Artykuły w czasopismach naukowych w języku angielskim:

- 9) Antkowiak P., *Local Partnership for Economic Development – New Challenges for Local Authorities in Poland*, „Public Policy and Economic Development” 2014, nr 2, s. 115-126.
- 10) Antkowiak P., *Decentralization of public authority as a result of political changes in Poland*, „Przegląd Politologiczny” 2015, nr 2, s. 161-170.
- 11) Antkowiak P., Scheffs Ł., *The Personalisation of Politics at the Local Level in Poland and Selected Central and Eastern European States: A Contribution to the Research*, „Politics in Central Europe” 2015, nr 2, s. 31-42.

Artykuły w czasopismach naukowych w języku polskim:

- 12) Antkowiak P., *Samorząd zawodowy architektów w ocenie jego delegatów krajowych*, „Zawód:Architekt” 2012, nr 6, s. 80-83.
- 13) Antkowiak P., *Samorząd zawodowy inżynierów budownictwa w ocenie jego członków*, „Budownictwo i Inżynieria Środowiska” 2012, nr 3, s. 117-125.
- 14) Antkowiak P., *O polityczności samorządu i polityce w samorządzie*, „Refleksje: Pismo naukowe studentów i doktorantów WNPiD UAM” 2012, nr 6 jesień-zima, s. 37-52.
- 15) Antkowiak P., *Samorząd zawodowy diagnostów laboratoryjnych w ocenie jego członków*, „Diagnostyka laboratoryjna” 2013, nr 1, s. 25-32.
- 16) Antkowiak P., *Polskie i europejskie standardy wykonywania wolnych zawodów*, „Przegląd Politologiczny” 2013, nr 1, s. 129-142.
- 17) Antkowiak P., Kmiecik R., *Udział przedsiębiorców w podejmowaniu decyzji publicznych w sferze gospodarczej na poziomie lokalnym*, „Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny” 2015, z. 1, s. 87-104.
- 18) Antkowiak P., Scheffs Ł., *Nowy wymiar przywództwa politycznego: w poszukiwaniu perspektywy do badań personalizacji polityki na poziomie lokalnym*, „Środkowoeuropejskie Studia Polityczne” 2015, nr 1, s. 143-159.
- 19) Antkowiak P., *Poselski projekt ustawy o powiecie metropolitalnym – progres czy regres w reformowaniu samorządu terytorialnego w Polsce?*, „Środkowoeuropejskie Studia Polityczne” 2016, nr 4, s. 95-110.

Rozdziały w pracach zbiorowych:

- 20) Antkowiak P., *Restytucja samorządu terytorialnego i specjalnego w Polsce. Sukces czy porażka polskiej transformacji systemowej?*, (w:) *25 lat polskiej transformacji systemowej – dokonania i wyzwania. Tom II*, pod red. Ł. Danela, J. Kornasia, Kraków 2014, s. 137-149.
- 21) Antkowiak P., *Doświadczenia samorządu gminnego na przykładzie miasta Konina*, (w:) *Polska i Europa wobec wyzwań współczesnego świata. Doświadczenie i perspektywy rozwoju samorządu terytorialnego i zawodowego*, pod red. P. Antkowiaka, Toruń 2014, s. 59-81.
- 22) Antkowiak P., *Samorząd zawodowy w systemie politycznym Polski*, (w:) *Polska i Europa wobec wyzwań współczesnego świata. Doświadczenie i perspektywy rozwoju samorządu terytorialnego i zawodowego*, pod red. P. Antkowiaka, Toruń 2014, s. 164-185.
- 23) Antkowiak P., *Diagnoza warunków życia materialnego mieszkańców*, (w:) *Diagnoza lokalnych problemów i wyzwań powiatu ślubickiego*, pod red. M. Musiał-Karg, Ślubice 2014-2015, s. 20-33.
- 24) Antkowiak P., *Diagnoza warunków mieszkaniowych*, (w:) *Diagnoza lokalnych problemów i wyzwań powiatu ślubickiego*, pod red. M. Musiał-Karg, Ślubice 2014-2015, s. 34-48.
- 25) Antkowiak P., Scheffs Ł., *Perspektywy edukacyjne i zawodowe jako zadanie władz samorządowych w regionie północno-wschodniej Wielkopolski*, (w:) *25 lat samorządu terytorialnego w Polsce. Doświadczenia i perspektywy rozwoju*, pod red. P. Antkowiaka, Poznań 2015, s. 33-54.
- 26) Antkowiak P., *Samorząd zawodowy adwokatów i diagnostów laboratoryjnych w opinii jego członków – analiza porównawcza*, (w:) *Zawody zaufania publicznego. Wybrane zagadnienia odpowiedzialności zawodowej radców prawnych i lekarzy*, pod red. J. Sobczaka, J. Skrzypczaka, M. Urbaniak, Poznań 2015, s. 155-196.
- 27) Antkowiak P., *Partnerstwo lokalne – nowe wyzwanie dla samorządu terytorialnego w Polsce*, (w:) *Wyzwania innowacyjności w sferze publicznej*, pod red. A. Laski, A. Kaszukur, Bydgoszcz 2015, s. 161-176.
- 28) Antkowiak P., *Racjonalizacja kosztów działania jednostek samorządu terytorialnego w Polsce*, (w:) *Zarządzanie w jednostkach samorządu terytorialnego. Wybrane aspekty*, pod red. I. Wieczorek, Wrocław 2016, s. 177-220.
- 29) Antkowiak P., *Rozwój szkolnictwa zawodowego w powiązaniu z rozwojem przemysłu*, (w:) *Wybrane aspekty wykonywania zadań oświatowych przez jednostki samorządu terytorialnego*, pod red. E. Juśko, I. Wieczorek, Łódź 2016, s. 110-145.

- 30) Antkowiak P., *Straż gminna w polskim systemie samorządowym – od idei do realizacji*, (w:) *Straż gminna. Oceny – wnioski – rekomendacje (1991-2016)*, pod red. J. Koniecznego, M. Tomaszka, Poznań 2016, s. 73-84.
- 31) Antkowiak P., *Historyczny proces kształtowania się samorządu zawodowego w Polsce*, (w:) *Decentralizacja jako fundament demokracji obywatelskiej*, pod red. R. Kmiecika, Poznań 2016, s. 105-116.
- 32) Antkowiak P., Siuda A., *Partycypacja społeczna na przykładzie Gminy Międzychód*, (w:) *Wielowymiarowość polityk publicznych – między centralizmem a lokalizmem*, pod red. R. Kmiecika, P. Antkowiaka, Poznań 2017, s. 147-168.
- 33) Kmiecik R., Antkowiak P., *Kształtowanie się podstaw prawnych związków metropolitalnych w Polsce*, (w:) *Wielowymiarowość polityk publicznych – między centralizmem a lokalizmem*, pod red. R. Kmiecika, P. Antkowiaka, Poznań 2017, s. 91-104.

c) omówienie celu naukowego/artystycznego ww. pracy/prac i osiągniętych wyników wraz z omówieniem ich ewentualnego wykorzystania

Zmiany społeczno-polityczne, jakie miały miejsce w Polsce na przełomie lat osiemdziesiątych i dziewięćdziesiątych XX wieku, przyczyniły się do ponownego rozwoju idei samorządności. Mając w pamięci trudne doświadczenia realnego socjalizmu, decydenci polityczni uświadomili sobie wówczas, że przekraczanie granic etatyzmu i budowa centralistycznego modelu administracji nie służy państwu i może mieć wobec niego dysfunkcyjny charakter. Słusznie uznano również, że brak partycypacji społecznej w życiu politycznym oraz alienacja elit władzy stanowią zarzewie kryzysu struktur państwowych. Alternatywą dla takiego zagrożenia był rozwój społeczeństwa obywatelskiego, którego podstawą jest szeroko rozumiany samorząd.

Przejęcie władzy w Polsce w 1989 roku przez ugrupowania niekomunistyczne ostatecznie przesądziło o upadku systemu społeczno-politycznego i ekonomicznego, jaki ukształtował się w Polsce po II wojnie światowej. Uznaje on, że stosunkowo szybki demontaż instytucji i mechanizmów stanowiących główne filary autorytarnego reżimu nastąpił dzięki zdecydowanemu poparciu społeczeństwa oraz braku większego sprzeciwu ze strony sił związanych ze starym ustrojem i ich dekompozycją. Jego zdaniem w początkowym okresie przemian przede wszystkim:

- dokonano faktycznego, a następnie formalnego odrzucenia dominacji partii komunistycznej w życiu publicznym;

- poszerzono swobody polityczne i ekonomiczne (m.in. zniesiono cenzurę i wprowadzono swobodę zrzeszania się);
- rozpoczęto proces decentralizacji zarządzania państwa i rozwoju samorządu terytorialnego;
- przeprowadzono całkowicie wolne wybory organów samorządu terytorialnego, prezydenta i parlamentu w oparciu o zdemokratyzowane prawo wyborcze;
- przystąpiono do wprowadzania mechanizmów rynkowych w gospodarce¹.

Transformacja systemu politycznego w Polsce przyczyniła się do powstania państwa prawa opierającego swój ustrój na zasadach demokratycznych. W ciągu ostatnich trzech dekad ukształtowały się w naszym kraju wszystkie formy samorządu. Największe wysiłki skoncentrowano na odbudowie samorządu terytorialnego. W dniu 8 marca 1990 r. została uchwalona ustawa o samorządzie terytorialnym (obecnie gminnym), która doprowadziła do restytucji zjawiska władzy lokalnej w Polsce, a zarazem stanowiła pierwszy krok do dalszych reform samorządowych, zwieńczonych ustanowieniem samorządu powiatowego i wojewódzkiego. Z dniem 1 stycznia 1999 r. wprowadzono zasadniczy trójstopniowy podział terytorialny państwa, którego jednostkami stały się gminy, powiaty i województwa. Nie ulega wątpliwości, że decentralizacja władzy publicznej, której emanacją była restytucja samorządu terytorialnego, stała się jednym z fundamentów ustroju III Rzeczypospolitej.

Jednakże w dyskusji na temat samorządu bardzo często zapomina się, że przyjmuje on różne formy w zależności od tego, czy obejmuje ogół jednostek zamieszkujących pewne terytorium (samorząd terytorialny), czy też osoby należące do określonego zawodu (samorząd zawodowy) bądź stanu gospodarczego (samorząd gospodarczy). Te dwa ostatnie należą to tzw. samorządu specjalnego – nieterytorialnego. Wynika z tego jednoznacznie, że będący egzemplifikacją decentralizacji samorząd nie jest pojęciem jednowymiarowym odnoszącym się tylko i wyłącznie do stosunków terytorialnych. Całość rozważań przedstawionych w niniejszym osiągnięciu oscylowała wokół trzech podstawowych form samorządu społecznego w Polsce, a więc samorządu terytorialnego, gospodarczego oraz zawodowego.

Zasadniczym **celem prac** badawczych było wskazanie znaczenia samorządu terytorialnego i specjalnego w procesie transformacji systemowej, opartego na zaangażowaniu zorganizowanych korporacyjnie grup obywateli. Na podstawie wstępnych badań postawiono **główną tezę**, która brzmi: samorząd terytorialny i specjalny stanowią integralną część procesu

¹ T. Wallas, *Demokracja czy autorytaryzm*, (w:) *Transformacja systemowa w Polsce: wybrane problemy*, pod red. Z. Bloka, Poznań-Toruń 1993, s. 48.

transformacji systemowej oraz są istotnym elementem zdecentralizowanej administracji publicznej w Polsce. W pracy sformułowano również sześć hipotez szczegółowych.

Pierwsza hipoteza zakłada, że samorząd jest formą zdecentralizowanej administracji publicznej i obok administracji rządowej stanowi istotny element systemu zarządzania państwem. **Druga hipoteza** ogniskuje się wokół twierdzenia, że w związku z postępującym procesem metropolizacji w Polsce, system samorządu terytorialnego wymaga uzupełnienia o poziom metropolitalny. **Trzecia hipoteza** brzmi: na poziomie lokalnym realizowane są wielowymiarowe polityki publiczne, mające na celu zabezpieczenie podstawowych potrzeb społecznych. **Czwarta hipoteza** brzmi: w procesie wyborczym na poziomie lokalnym znaczenia nabiera zjawisko personalizacji polityki. **Piąta hipoteza** brzmi: brak w polskim systemie politycznym instytucji powszechnego samorządu gospodarczego jest przyczyną dezorganizacji środowiska społecznego przedsiębiorców w Polsce. **Szósta hipoteza** brzmi: samorząd zawodowy odgrywa istotną rolę w systemie reprezentowania interesów określonych grup społecznych, chroni interes społeczny oraz jest integralnym elementem zdecentralizowanej administracji publicznej.

W postępowaniu badawczym starałem się wykorzystać zwłaszcza wskazania teoretyczne znanych i uznanych krajowych i zagranicznych badaczy samorządności. Spośród badaczy samorządu z okresu międzywojennego odwoływało się do ustaleń Tadeusza Bigo, Jerzego Panejki, Zbigniewa Grelowskiego, Władysława Jaworskiego czy Aleksandra Krońskiego. W odniesieniu zaś do współczesnych badaczy samorządu terytorialnego należy wspomnieć przede wszystkim o Bogdanie Dolnickim, Hubercie Izdebskim, Zbigniewie Leońskim, Stanisławie Wójciku, Stanisławie Michałowskim, Alfredzie Lutrzykowskim, Michale Kuleszy czy Jerzym Regulskim. W badaniach dotyczących samorządu specjalnego (gospodarczego i zawodowego) na szczególną uwagę zasługują prace Stanisława Wykrętowicza, Roberta Kmieciaka, Bożeny Klimczak i Małgorzaty Rutkowskiej.

W ramach prowadzonych badań dotyczących samorządu terytorialnego i specjalnego w procesie transformacji systemowej w Polsce wykorzystano szeroko stosowane w politologii metody opracowania i interpretacji materiałów, a mianowicie: analizę systemową, analizę historyczną (genetyczną), analizę prawno-instytucjonalną, ujęcie ilościowe i jakościowe, analizę przypadku, a także analizę porównawczą. Analiza systemowa była niezbędna w celu określenia modelu polskiego samorządu terytorialnego, gospodarczego i zawodowego w ramach systemu administracji publicznej. W związku z tym niezwykle istotne stało się ujęcie tej formy samorządu nie jako luźnego zbioru pewnych elementów, lecz jako wewnętrznie zintegrowanej, wyróżniającej się z otoczenia i kierującej się swoistymi prawidłowościami

całości. Wymienione formy samorządu potraktowane więc zostały jako elementy szerszego układu działań publicznych będących efektem procesu decentralizacji władzy publicznej. Dla uzyskania jasnego obrazu konstrukcji samorządu w Polsce należało także sięgnąć po analizę historyczną. Była ona niezbędna dla wskazania genezy samorządu terytorialnego, gospodarczego i zawodowego w Polsce. Niezwykle instruktywne okazały się przede wszystkim doświadczenia okresu międzywojennego, które stanowiły podstawę dla odbudowy struktur samorządowych w procesie transformacji systemowej. Nieodzowne było zastosowanie analizy prawno-instytucjonalnej, albowiem trudno określić charakter polskiego samorządu bez zobrazowania i scharakteryzowania podstaw prawnych jego funkcjonowania. Było to również konieczne dla określenia ewentualnych kierunków rozwoju wszystkich form samorządu. Ujęcie ilościowe i jakościowe to ważny element prezentowanego osiągnięcia naukowego, ponieważ istotną jego część stanowią badania własne, w których zapytano grupy społeczne tworzące samorząd zawodowy w Polsce o ocenę funkcjonowania samorządu; efektywność podejmowanych działań i stopień realizacji powierzonych mu zadań; przedsiębiorców o zasadność powołania w Polsce powszechnego samorządu gospodarczego, czy mieszkańców jednostek samorządu terytorialnego w zakresie realizacji ustawowych zadań publicznych przez te podmioty. Nieodzowne stało się również zastosowanie analizy przypadku m.in. w kwestii finansów lokalnych czy rozwoju lokalnego i zabezpieczenia podstawowych potrzeb społecznych przez jednostki samorządu terytorialnego. Zastosowanie znalazła również analiza porównawcza, za pomocą której porównywano poszczególne kategorie nie tylko w ramach jednego typu samorządu, ale również formy samorządu między sobą².

Zakres czasowy i terytorialny osiągnięcia obejmuje Polskę niepodległą po przemianach demokratycznych z roku 1989. Logika wywodu wymagała jednak odniesień do początków nowoczesnego samorządu z przełomu XIX i XX wieku, czasu zaborów, okresu II Rzeczypospolitej oraz Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej. Najwięcej uwagi poświęcono jednak procesowi budowy samorządu terytorialnego, gospodarczego i zawodowego w okresie transformacji systemowej w Polsce.

Osiągnięcie oparte zostało na różnorodnym materiale źródłowym, w tym przede wszystkim na aktach prawnych, wewnętrznych aktach samorządowych, literaturze przedmiotu, a także na wynikach badań własnych. Należy stwierdzić, że samorząd jest przedmiotem wielu monografii, opracowań politologicznych i prawniczych, a także publikacji pokonferencyjnych podejmujących tę tematykę. Jednakże znakomita większość opracowań dotyczy *stricte*

² A. Chodubski, *Wstęp do badań politologicznych*, Gdańsk 2008, s. 114-132; por. A. Łuszczynski, *Podstawy metodologiczne badań politologicznych*, Rzeszów 2005, s. 34-75.

samorządu terytorialnego, który trwale wpisał się już w system społeczno-polityczny Polski. Wątkiem często pomijanym w rozważaniach nad istotą samorządu terytorialnego jest jednak zjawisko personalizacji polityki na poziomie lokalnym, a także postępujący proces metropolizacji, który po dziś dzień nie został należycie unormowany prawnie. Co do samorządu gospodarczego oraz zawodowego, o ile pojawiają się już jakieś opracowania, to w większości przypadków mają one charakter ekspercki w dość wąskim ujęciu. Wydaje się, że opublikowane prace stanowią istotny wkład w dyskusję na temat samorządu specjalnego w Polsce. W literaturze samorządowej od lat widoczna jest wyraźna asymetria pomiędzy rozważaniami dotyczącymi samorządu terytorialnego oraz samorządu gospodarczego i zawodowego, rzecz jasna na korzyść pierwszego z nich. Dlatego też w prowadzonych badaniach *gros* uwagi poświęcono rozważaniom dotyczącym samorządu specjalnego.

W ramach pierwszego pola zainteresowań opartego na hipotezie: samorząd jest formą zdecentralizowanej administracji publicznej i obok administracji rządowej stanowi istotny element systemu zarządzania państwem, powstały opracowania:

- Antkowiak P., *O polityczności samorządu i polityce w samorządzie*, „Refleksje: Pismo naukowe studentów i doktorantów WNPiD UAM” 2012, nr 6 jesień-zima, s. 37-52.
- Antkowiak P., *Restytucja samorządu terytorialnego i specjalnego w Polsce. Sukces czy porażka polskiej transformacji systemowej?*, (w:) *25 lat polskiej transformacji systemowej – dokonania i wyzwania. Tom II*, pod red. Ł. Danela, J. Kornasia, Kraków 2014, s. 137-149.
- Antkowiak P., *Decentralization of public authority as a result of political changes in Poland*, „Przegląd Politologiczny” 2015, nr 2, s. 161-170.

Nowoczesny samorząd kształtował się na tle przemiany państwa absolutnego w państwo konstytucyjne i samorządne, którego podstawą stało się upodmiotowienie obywatela i uzyskanie przez niego praw publicznych. W konsekwencji zaczęła się kształtować demokracja obywatelska, której wyrazem były działania zmierzające w kierunku decentralizacji administracji państwowej na poziomie lokalnym. Początków tego procesu należy poszukiwać we Francji w dobie rewolucji burżuazyjnej. Warto wspomnieć przede wszystkim o ustawie komunalnej uchwalonej przez konstytuante z dnia 14 grudnia 1789 r., w której nazwano samorząd mianem „władzy lokalnej” (*pouvoir municipal*). W ten sposób potraktowano samorząd jako czwartą władzę w państwie, która przysługiwała gminie, a nie państwu i była równorzędna względem władzy ustawodawczej, administracyjnej i sądowniczej.

Samo pojęcie „samorząd” pojawiło się w nauce prawa niemieckiego dopiero w XIX wieku. Przez samorząd – *Selbstverwaltung* – rozumiano wówczas urządzenie administracyjne

gminy. *Selbstverwaltung* jest skrótem wyrazów *Selbständige* i *Verwaltung*, co w polskim tłumaczeniu oznacza samodzielny zarząd. Pojęcie to wprowadził niemiecki uczoney Rudolf von Gneist. W literaturze francuskiej natomiast pojęcie samorządu jest nieznane. Instytucje tego rodzaju określa się mianem *décentralisation*, czyli decentralizacja. Termin ten miał określać granice uprawnień gminy. Wydaje się, że pojęcie decentralizacji w znakomity sposób oddaje istotę samorządu, bowiem informuje o odciążeniu władz centralnych w procesie wykonywania administracji publicznej. Idea samorządu należy również do znaczących kategorii teorii politycznej.

W Polsce demokratyczne nadzieje, jakie łączyły się z przełomem politycznym roku 1989 wiązane były z określoną postacią nowego systemu politycznego. Przemiany te wiązały się przede wszystkim z liberalnym kapitalizmem w sferze gospodarczej, ale także daleko idącą demokratyzacją aparatu władzy publicznej, przynosząc w efekcie niemal całkowite odejście od struktury jednolitej i scentralizowanej. W sferze wykonywania administracji przejawem tego procesu jest daleko idąca decentralizacja aparatu administracyjnego. Obecnie funkcjonujący model administracji zakłada jej wykonywanie zarówno przez aparat scentralizowanej administracji rządowej, jak również wieloraki układ organów czy instytucji działających samodzielnie i wykonujących powierzone im w drodze ustaw zadania publiczne w imieniu własnym i na własną odpowiedzialność. Koncepcja ta zakłada wielość podmiotów publicznoprawnych uczestniczących obok państwa i jego organów w sprawowaniu władzy publicznej oraz wykonywaniu administracji. Oprócz jednostek obligatoryjnych o podstawowym znaczeniu, jak na przykład jednostki samorządu terytorialnego, administracja jest również wykonywana przez samorządy specjalne (zawodowe czy gospodarcze). Nie ulega wątpliwości, iż nowy model organizacji administracji w Polsce stanowi przeciwieństwo systemu narzuconego w latach czterdziestych minionego stulecia i bez powodzenia reformowanego przez cały okres Polski Ludowej. W badaniach szczególną uwagę skupiono na zjawisku restytucji samorządu terytorialnego, gospodarczego i zawodowego w demokratycznej Polsce. Nie podlega również kwestii, że w procesie tym nawiązywano do rozwiązań ustrojowych okresu II Rzeczypospolitej. W badaniach wykazano, że samorząd stał się integralnym elementem polskiego systemu politycznego.

Samorząd terytorialny stanowi wyodrębniony w strukturze państwa, powstały z mocy prawa związek lokalnego społeczeństwa, powoływany do samodzielnego wykonywania administracji publicznej, wyposażony w materialne środki umożliwiające realizację

nałożonych nań zadań”³. Zatem istotą samorządu terytorialnego jest zarząd sprawami publicznymi przez samych zainteresowanych. Jest on instytucją gwarantowaną Konstytucją i to właśnie ustawa zasadnicza przypisuje mu szczególną rolę wśród terenowych organów administracji publicznej⁴. Prawem i obowiązkiem samorządu terytorialnego jest zaspokajanie potrzeb społeczności lokalnej przez świadczenie usług w zakresie użyteczności publicznej. Usługi dostarczane ze szczebla centralnego nie zawsze są adekwatne do oczekiwań społeczności, a ich ujednolicony charakter nie pozwala na zachowanie tożsamości lokalnej czy regionalnej. Celem podziału zadań i kompetencji pomiędzy administrację rządową i samorządową jest ich realizacja przez te struktury, które potrafią właściwie i skutecznie je wykonywać⁵. Należy również stwierdzić, że samorząd terytorialny, jako instytucja życia publicznego, posiada wyraźny charakter polityczny. O charakterze tym przesądzają przede wszystkim: sposób wyboru władz samorządowych i mechanizm sprawowania władzy. Organy stanowiące oraz wykonawcze są ciałami politycznymi.

Istotną rolę w systemie reprezentowania interesów określonych grup społecznych odgrywa samorząd zawodowy. Zgodnie z założeniami teoretycznymi samorząd zawodowy to organizacyjna forma zrzeszania się osób wykonujących ten sam zawód, której celem jest m.in. reprezentowanie ich interesów wobec władz państwowych, doskonalenie zawodowe i czuwanie nad etyką wykonywania zawodu oraz ochrona socjalna tychże osób, a także realizowanie szeregu zadań typowych dla związków publicznoprawnych⁶. Jednocześnie faktem jest, że w ostatnich latach w Polsce samorząd zawodowy poddawany jest krytyce zarówno przez społeczeństwo, jak i samych jego członków. Wokół jego funkcjonowania krąży wiele mitów i nieporozumień, które często zamazują istotę samorządności. Kontrowersje dotyczą przede wszystkim ograniczaniu młodym ludziom dostępu do danej profesji, monopolizacji rynku w danej dziedzinie przez samorząd zawodowy, naruszania etyki zawodowej przez przedstawicieli różnych zawodów i wreszcie nieefektywnego sądownictwa dyscyplinarnego wewnątrz samorządu. Pojawiają się więc projekty dążące do jego likwidacji z polskiego systemu administracji publicznej.

Trzecią i równie istotną formą samorządu jest samorząd gospodarczy. Jest on rozumiany jako związek zorganizowany na zasadach przedstawicielstwa wspólnych,

³ J. P. Tarno, M. Sieniuc, J. Sulimierski, J. Wyporska, *Samorząd terytorialny w Polsce*, Warszawa 2002, s. 20.

⁴ Z. Leoński, *Samorząd terytorialny w RP*, Warszawa 2006, s. 7.

⁵ B. Słobodzian, *Współczesny system samorządu terytorialnego w Polsce*, Toruń 2006, s. 207-209.

⁶ R. Kmiecik, *Formy organizacyjne samorządu w III Rzeczypospolitej*, (w:) *Polska w XX wieku. Politologiczna charakterystyka dokonań i perspektyw rozwoju*, pod red. R. Kmiecika, Poznań 2000, s. 207.

kolektywnych i osobistych interesów osób należących do określonego stanu gospodarczego. Należy ponadto odnotować, że podstawą samorządu gospodarczego jest nie tylko ogół przedsiębiorców danej kategorii, lecz również swoistego rodzaju zbiorowość oparta na pewnej więzi duchowej, która to zbiorowość reprezentuje w życiu społecznym wartości ekonomiczne, moralne czy cywilizacyjne. Różni się on od samorządu terytorialnego, ponieważ samorząd gospodarczy zrzesza określone kategorie osób biorąc pod uwagę ich kwalifikacje oraz odpowiadające im interesy życiowe, podczas gdy samorząd terytorialny organizuje osoby zamieszkujące dane terytorium. Można zatem uznać, że samorząd gospodarczy ma charakter nieterytorialnych, publicznoprawnych związków przymusowych, występujących jako związki ekonomiczne⁷. W tradycyjnym znaczeniu w struktury samorządu gospodarczego zalicza się przede wszystkim izby przemysłowo-handlowe, izby rzemieślnicze oraz izby rolnicze. Jednakże spośród wskazanych tylko te trzecie posiadają realny status związków publicznoprawnych. Mankamentem polskiej transformacji jest przede wszystkim to, że do tej pory nie ukształtował się realny samorząd gospodarczy, który organizowałby środowisko społeczne przedsiębiorców w Polsce i wykonywał zadania publiczne. Odnotowane mankamenty rozwiązań ustrojowych w ramach pierwszego obszaru badawczego zostały rozwinięte w toku weryfikacji kolejnych hipotez badawczych.

W ramach drugiego obszaru badawczego opartego na hipotezie: w związku z postępującym procesem metropolizacji w Polsce system samorządu terytorialnego wymaga uzupełnienia o poziom metropolitalny, powstały opracowania:

- Kmiecik R., Antkowiak P., Balcerek M., *Współpraca środowiska gospodarczego z samorządem terytorialnym w Aglomeracji Poznańskiej*, Poznań 2012, ss. 124.
- Antkowiak P., *Poselski projekt ustawy o powiecie metropolitalnym – progres czy regres w reformowaniu samorządu terytorialnego w Polsce?*, „Środkowoeuropejskie Studia Polityczne” 2016, nr 4, s. 95-110.
- Kmiecik R., Antkowiak P., *Kształtowanie się podstaw prawnych związków metropolitalnych w Polsce*, (w:) *Wielowymiarowość polityk publicznych – między centralizmem a lokalizmem*, pod red. R. Kmeciaka, P. Antkowiaka, Poznań 2017, s. 91-104.

Rozwój samorządu terytorialnego w naszym kraju można uznać za jeden z najważniejszych sukcesów procesu transformacji. Wprowadzenie w Polsce trójstopniowego podziału terytorialnego państwa przyczyniło się do decentralizacji zadań w zakresie realizacji

⁷ M. Grzelak, R. Kmiecik, *Ustrój i zadania samorządu gospodarczego*, (w:) *Samorząd w Polsce – istota, formy, zadania*, pod red. S. Wykrętowicza, Poznań 2008, s. 260.

polityk publicznych. Jak się jednak wydaje, w zasadniczo spójnym systemie funkcjonowania władzy lokalnej brakuje związków metropolitalnych, które w wysoko rozwiniętych państwach są ważnymi ośrodkami władzy, innowacji, aktywności gospodarczej, komunikacji i kultury. Proces metropolizacji stanowi bez wątpienia jeden z najważniejszych czynników rozwojowych współczesnych państw. Wiele przemawia za tym, że również w Polsce obszary metropolitalne, jako dysponujące największym potencjałem instytucjonalne formy reprezentowania interesów lokalnych i regionalnych, będą stymulować postęp społeczno-gospodarczy. Ważne jest zatem, aby wypracować regulacje prawne, które umożliwią ich funkcjonalne usytuowanie w systemie władz publicznych. W jego ramach kluczową rolę odgrywać powinny jednostki samorządu terytorialnego, które wraz z otoczeniem naukowym, środowiskiem przedsiębiorców i organizacjami pozarządowymi stworzą partycypacyjny model polityki miejskiej.

Proces kształtowania się podstaw prawnych związków metropolitalnych w Polsce rozłożony był na wiele lat. W jego ramach pojawiały się dokumenty strategiczne związane z rozwojem obszarów metropolitalnych, a także projekty ustaw dotyczące badanej problematyki. Szczególną uwagę skoncentrowano jednak na uchwalonych regulacjach prawnych, a mianowicie na ustawie z dnia 9 października 2015 r. o związkach metropolitalnych oraz na ustawie z dnia 9 marca 2017 r. o związku metropolitalnym w województwie śląskim, które należy traktować jako ważny krok w stronę dalszych działań służących powstawaniu tego typu porozumień w najlepiej zurbanizowanych obszarach Polski.

Kolejne związki metropolitalne powinny powstać w aglomeracji: warszawskiej, krakowskiej, łódzkiej, poznańskiej, a także konurbacji trójmiejskiej. Jest to tym bardziej wskazane, że w wymienionych wyżej miastach od lat prowadzone są oddolne inicjatywy mające na celu utworzenie metropolii. Dobrym przykładem może być w tym kontekście Poznań, gdzie 29 kwietnia 2011 r. zostało zarejestrowane Stowarzyszenie Metropolia Poznań. Głównym zadaniem stowarzyszenia jest koordynacja współpracy międzygminnej i wdrażanie wspólnej Strategii Rozwoju – Metropolia Poznań 2020. Tego typu przedsięwzięcia, choć godne uznania, nie doprowadzą do zasadniczej zmiany jakościowej w zakresie organizacji i rozwoju lokalnego na obszarach metropolitalnych. Do tego potrzebne są odpowiednie instrumenty prawne i finansowe będące konsekwencją rozwiązań ustawowych oraz zwiększenie partycypacji środowiska społecznego w systemie zarządzania publicznego. Jak się wydaje, tylko takie działania wskażą nowe kierunki rozwoju samorządności w Polsce oraz przyczynią się do podniesienia poziomu społeczno-gospodarczego dużych ośrodków miejskich.

Ważne jest również to, by w proces zarządzania lokalnego włączać również zewnętrzne podmioty, w tym m.in. środowisko gospodarcze. Rozważania na przykładzie aglomeracji

poznańskiej stały się ważnym przyczynkiem do późniejszych ustaleń na temat prawnego usankcjonowania modelu funkcjonowania środowiska społecznego przedsiębiorców w Polsce, w ramach piątego obszaru badawczego.

W ramach trzeciego obszaru badań opartego na hipotezie: na poziomie lokalnym realizowane są wielowymiarowe polityki publiczne, mające na celu zabezpieczenie podstawowych potrzeb społecznych, opublikowano:

- Antkowiak P., *Local Partnership for Economic Development – New Challenges for Local Authorities in Poland*, „Public Policy and Economic Development” 2014, nr 2, s. 115-126.
- Antkowiak P., *Doświadczenia samorządu gminnego na przykładzie miasta Konina*, (w:) *Polska i Europa wobec wyzwań współczesnego świata. Doświadczenie i perspektywy rozwoju samorządu terytorialnego i zawodowego*, pod red. P. Antkowiaka, Toruń 2014, s. 59-81.
- Antkowiak P., *Diagnoza warunków życia materialnego mieszkańców*, (w:) *Diagnoza lokalnych problemów i wyzwań powiatu ślubickiego*, pod red. M. Musiał-Karg, Ślubice 2014-2015, s. 20-33.
- Antkowiak P., *Diagnoza warunków mieszkaniowych*, (w:) *Diagnoza lokalnych problemów i wyzwań powiatu ślubickiego*, pod red. M. Musiał-Karg, Ślubice 2014-2015, s. 34-48.
- Antkowiak P., Scheffs Ł., *Perspektywy edukacyjne i zawodowe jako zadanie władz samorządowych w regionie północno-wschodniej Wielkopolski*, (w:) *25 lat samorządu terytorialnego w Polsce. Doświadczenia i perspektywy rozwoju*, pod red. P. Antkowiaka, Poznań 2015, s. 33-54.
- Antkowiak P., *Partnerstwo lokalne – nowe wyzwanie dla samorządu terytorialnego w Polsce*, (w:) *Wyzwania innowacyjności w sferze publicznej*, pod red. A. Łaski, A. Kaszukur, Bydgoszcz 2015, s. 161-176.
- Antkowiak P., *Racjonalizacja kosztów działania jednostek samorządu terytorialnego w Polsce*, (w:) *Zarządzanie w jednostkach samorządu terytorialnego. Wybrane aspekty*, pod red. I. Wieczorek, Wrocław 2016, s. 177-220.
- Antkowiak P., *Straż gminna w polskim systemie samorządowym – od idei do realizacji*, (w:) *Straż gminna. Oceny – wnioski – rekomendacje (1991-2016)*, pod red. J. Koniecznego, M. Tomaszuka, Poznań 2016, s. 73-84.
- Antkowiak P., Siuda A., *Partycypacja społeczna na przykładzie Gminy Międzybóż*, (w:) *Wielowymiarowość polityk publicznych – między centralizmem a lokalizmem*, pod red. R. Kmiecika, P. Antkowiaka, Poznań 2017, s. 147-168.

Funkcjonowanie samorządu terytorialnego trwale wpisało się już w strukturę administracyjną państwa i prawie nikt nie neguje jego istnienia oraz skuteczności działania.

Warto jednak odnotować, że proces budowy samorządu terytorialnego w Polsce nie jest skończony, a przed nami pojawiają się kolejne wyzwania. Ciągłe dyskutujemy między innymi nad zasadami finansowania działalności samorządów, zakresem ich kompetencji, przekazywaniem kolejnych zadań samorządom bez zabezpieczenia odpowiednich środków finansowych, czy też rozwojem instytucji demokracji lokalnej.

W prowadzonych przeze mnie badaniach starano się więc poszukiwać odpowiedzi na pytanie, czy samorząd terytorialny – w szczególności ten na poziomie gminnym – spełnia oczekiwania mieszkańców i należyście wywiązuje się z realizacji ustawowych zadań publicznych. Badania z tego zakresu prowadzono w powiecie ślubickim, subregionie konińskim, a także Mieście Koninie.

W powiecie ślubickim w ramach realizowanego projektu „Modelowe taNGO” przygotowano diagnozę lokalnych problemów i wyzwań powiatu ślubickiego. W ramach prowadzonych przeze mnie badań przeanalizowano warunki życia materialnego mieszkańców, a także warunki mieszkaniowe, wyznaczając tym samym rekomendacje dla władz lokalnych. Badania dotyczyły więc podstawowych zadań jednostek samorządu terytorialnego, w szczególności na poziomie gminy oraz powiatu, a docelowo służyć miały wypracowaniu mechanizmów współpracy pomiędzy jednostkami samorządu terytorialnego oraz organizacjami pozarządowymi, które są naturalnymi partnerami władz lokalnych, mającymi na celu poprawę warunków życia społeczności lokalnej.

W Koninie prowadziłem badania ankietowe dotyczące funkcjonowania samorządu w mieście. Co istotne prowadzono je zarówno wśród urzędników, jak i mieszkańców, porównując ich wyniki ze sobą. Ocena wyrażona przez pracowników magistratu dotycząca funkcjonowania lokalnego samorządu jest bardzo pozytywna, jednakże ocena dotycząca sytuacji regionu jest krytyczna. Natomiast zdaniem mieszkańców miasta Urząd Miejski w Koninie należyście wywiązuje się z powierzonych mu zadań. Z drugiej jednak strony funkcjonowanie wybieralnych organów wzbudza wiele wątpliwości wśród respondentów. W szczególności ankietowani krytycznie oceniają swoje relacje z radnymi, twierdząc, że rajcowie miejscy nie reprezentują ich interesów. Nieco lepiej oceniona została praca Prezydenta Miasta Konina. Co ważne zarówno w ocenach mieszkańców miasta jak i urzędników miejskich pojawiają się te same postulaty względem usprawnienia funkcjonowania Urzędu Miejskiego w Koninie.

Tego rodzaju opinie wskazują, że przed włodarzami miasta stoi trudne wyzwanie, jakim jest wzbudzenie większego zaufania i uznania wśród mieszkańców. W celu poprawy tych relacji należałoby podjąć szereg działań. Po pierwsze, władze samorządowe powinny

na bieżąco informować mieszkańców o podejmowanych działaniach i ich celach i w ten sposób poprawić kontakt z mieszkańcami miasta. Po drugie, powinny starać się angażować mieszkańców w działania na rzecz miasta i jego rozwoju. Po trzecie, mieszkańcy powinni zrozumieć, że samorządność to nie tylko sprawnie funkcjonujące władze, ale także świadome społeczeństwo, które aktywnie działa na rzecz regionu.

W badaniach uwagę skupiono również na zadaniach oświatowych, jakie ciążyą na jednostkach samorządu terytorialnego. Właściwa diagnoza potrzeb z tego zakresu warunkuje dostosowanie oferty edukacyjnej do realnego zapotrzebowania społecznego oraz rynkowego. Po stronie administracji samorządowej leży więc nieustanne monitorowanie sytuacji i reagowanie na zmieniające się trendy edukacyjne.

Jednym z wątków poruszonych w ramach tego pola badawczego było również funkcjonowanie w Polsce partnerstw lokalnych. Termin *partnerstwo lokalne* nie doczekał się jednej obowiązującej definicji. Wynika to przede wszystkim z wieloaspektowości i różnorodności form współpracy partnerskiej. W oparciu o istniejące formy partnerstw lokalnych i lokalnych inicjatyw partnerskich można stwierdzić, że najczęściej przybierają one formułę forów współpracy partnerów, wspólnie realizujących określone działania i wdrażających różnorodne inicjatywy na rzecz społeczności lokalnej. Takie pojmowanie partnerstwa lokalnego jest jednak zbyt ogólne i niewystarczające. Uszczegóławiając to zagadnienie, można przyjąć definicję, gdzie partnerstwo to platforma współpracy pomiędzy różnorodnymi partnerami, którzy wspólnie w sposób systematyczny, trwały i z wykorzystaniem innowacyjnych metod oraz środków planują, projektują, wdrażają i realizują określone działania i inicjatywy. Ich celem jest rozwój lokalnego środowiska społeczno-gospodarczego i budowa tożsamości lokalnej wśród członków danej społeczności.

Ocena funkcjonowania istniejących już partnerstw lokalnych nie jest jednoznaczna. Większość z nich powstaje w oparciu o realizowane projekty, w znakomitej części finansowane ze środków Unii Europejskiej. Po zakończeniu finansowania część z nich nie podejmuje nowych aktywności i kończy swoją działalność. W Polsce są jednak pozytywne przykłady, gdzie zawiązane partnerstwo w ramach realizowanego projektu przetrwało próbę czasu i kontynuuje sprawnie swoją działalność. Nie ulega wątpliwości, że nowe wyzwania jakie stoją przed jednostkami samorządu terytorialnego w Polsce, mogą być sprawniej i efektywniej realizowane w oparciu o szerszy kompromis społeczny w ramach tworzonych partnerstw lokalnych, których celem jest rozwój gospodarczy na danym terytorium. Powodzenie tego rodzaju inicjatyw zależy w głównej mierze od ludzi, którzy poświęcą nie tylko swój czas, ale również będą w stanie osiągnąć konsensus godząc, często sprzeczne ze sobą interesy danych

grup, w ramach wspólnego przedsięwzięcia. Należy mieć nadzieję, że partnerstwa lokalne obejmować będą swoim zasięgiem coraz większe obszary, włączając w aktywne działania członków wspólnoty lokalnej.

W badaniach poruszono też wątek dotyczący partycypacji na poziomie lokalnym. Badania przeprowadzono na przykładzie Gminy Międzychód. W badaniach scharakteryzowano takie instytucje partycypacji obywatelskiej jak: konsultacje społeczne, budżet obywatelski, współpraca z organizacjami pozarządowymi, fundusz sołecki, czy lokalne grupy działania. Spektrum potencjalnych możliwości jest więc bardzo duże, ale ich realizacja nastrocza trudności. Przede wszystkim wynikają one z nieufności partnerów społecznych wobec siebie, a także niewielkich doświadczeń w tym obszarze. Procesy te będą jednak postępowały na poziomie lokalnym sprawiając, że udział lokalnych podmiotów w podejmowaniu decyzji publicznych będzie wzrastał.

W badaniach podjęto również wątek związany z zapewnieniem bezpieczeństwa na poziomie lokalnym. Istotnym elementem modelu samorządowego w Polsce jest bowiem funkcjonująca od początku jego restytucji w Polsce straż gminna, nazywana również miejską. Często w odniesieniu do tego rodzaju jednostek używa się również nazwy „policja municypalna”. W dyskusji publicznej coraz częściej pojawia się postulat likwidacji straży gminnych z polskiego systemu bezpieczeństwa publicznego. Głosy te szczególnie przybierają na sile w okresie samorządowej kampanii wyborczej. Nie inaczej stało się w roku 2014, kiedy to temat likwidacji tego rodzaju jednostek stał się jednym z motywów przewodnich kampanii wyborczej, szczególnie w odniesieniu do wyboru jednoosobowego organu wykonawczego w gminie, jakim jest wójt, burmistrz lub prezydent miasta. Jak udało się ustalić w toku prowadzonych badań, Polska należy do grona państw europejskich, w których nie ma policji lokalnej, a utworzone straże gminne nie mają takiego charakteru. Wydaje się, że straże gminne, by móc spełniać przypisane policji lokalnej funkcje, powinny być w większym stopniu niezależne oraz nadzorowane tylko w aspekcie przestrzegania prawa, a nie merytorycznym. Ważną sprawą jest również to, aby strażnicy w trakcie wykonywania obowiązków zawodowych mieli świadomość faktu, że świadczą swoistego rodzaju służbę na rzecz społeczności lokalnej, która oczekuje od nich określonego zakresu działania, zaangażowania oraz efektywności. Ostatnią kwestią, o której należałoby wspomnieć, jest budowanie pozytywnego wizerunku danej jednostki straży gminnej. Wydaje się jednak, że w tej sferze jest jeszcze wiele do zrobienia, bowiem analiza działań z zakresu szeroko rozumianego *public relations* jednostek straży przynosi krytyczne wnioski. Tymczasem dzisiaj, dzięki nowym technologiom, portalom społecznościowym etc., pojawiają się przestrzenie i możliwości do autopromocji oraz kanały

informacyjne, które sprawnie wykorzystane przez straż w dłuższej perspektywie czasu pozytywnie wpływają na ich wizerunek.

Ostatnim elementem z zakresu tego obszaru badawczego jest funkcjonowanie lokalnego systemu finansowego, w szczególności sytuacja finansowa jednostek samorządu terytorialnego, a także racjonalizacja kosztów działania i efektywność zarządzania finansami lokalnymi. Na przykładzie gminy Dąbie starano się wykazać efekty nieracjonalnego dysponowania pieniądzem publicznym. Scharakteryzowano instrumenty, które mają zwiększyć efektywność realizacji lokalnej polityki finansowej, takie jak budżet zadaniowy oraz Centra Usług Wspólnych. Starano się również wskazać propozycje zmian w systemie finansów samorządowych – postulowane zarówno przez środowisko naukowe, jak i samorządowe.

W toku blisko 30 lat doświadczeń, finansowe podstawy funkcjonowania jednostek samorządu terytorialnego były wielokrotnie modyfikowane, często ze stratą dla gmin, powiatów i województw. Zjawiskiem bardzo niepokojącym jest przede wszystkim fakt przekazywania przed administrację rządową coraz to nowych zadań publicznych do realizacji przez jednostki samorządu terytorialnego bez odpowiedniego zabezpieczenia środków finansowych. Skutkuje to często obniżeniem jakości świadczonych usług publicznych, bądź też uszczupleniem lokalnych budżetów, które muszą być w części przeznaczane na uzupełnienie braków finansowych w związku z realizacją nowych zadań.

Ponadto nieracjonalne gospodarowanie pieniądzem publicznym – co wykazano na przykładzie gminy Dąbie – prowadzić może do finansowej zapaści, tym bardziej że stosowane metody nadzoru i kontroli bez świadomej i odpowiedzialnej polityki finansowej zawodzą. Stąd postuluje się wprowadzenie mechanizmów, które miałyby usprawniać proces zarządzania finansami lokalnymi, takich jak chociażby budżet zadaniowy czy Centra Usług Wspólnych. Ponadto reformy wymaga system funkcjonowania Regionalnych Izb Obrachunkowych. Niezależnie od powyższego, proces zmian w obszarze finansów lokalnych będzie nadal bardzo dynamiczny z uwagi na zmieniające się otoczenie funkcjonowania jednostek samorządu terytorialnego w Polsce.

W ramach czwartego obszaru zainteresowań opartego na hipotezie: w procesie wyborczym na poziomie lokalnym znaczenia nabiera zjawisko personalizacji polityki, opublikowano:

- Antkowiak P., Scheffs Ł., *The Personalisation of Politics at the Local Level in Poland and Selected Central and Eastern European States: A Contribution to the Research*, „Politics in Central Europe” 2015, nr 2, s. 31-42.

- Antkowiak P., Scheffs Ł., *Nowy wymiar przywództwa politycznego: w poszukiwaniu perspektywy do badań personalizacji polityki na poziomie lokalnym*, „Środkowoeuropejskie Studia Polityczne” 2015, nr 1, s. 143-159.
- Antkowiak P., Scheffs Ł., *Teoria i praktyka przywództwa politycznego na przykładzie bezpośrednich wyborów wójta, burmistrza i prezydenta miasta*, Poznań 2016, ss. 204.
- Antkowiak P., *Samorząd terytorialny w Polsce w procesie budowy państwa demokratycznego. Wymiar wyborczy i finansowy*, Poznań 2017, ss. 186.

W efekcie reform samorządowych demokracja w Polsce zyskała dodatkowy wymiar lokalny, który również podlega ocenom w zakresie stanu instytucjonalizacji oraz internalizacji wartości demokratycznych przez członków danej zbiorowości. Kolejne nowelizacje samorządowej ordynacji wyborczej prowadziły do procesu profesjonalizacji i personalizacji polityki na poziomie lokalnym. Najbardziej jaskrawym elementem tej instytucji jest dziś jednoosobowy organ wykonawczy, który na mocy ustawy z dnia 20 czerwca 2002 r. o bezpośrednim wyborze wójta, burmistrza i prezydenta miasta zyskał silną pozycję ustrojową. Przedmiotowa nowela sprawiła bowiem, że w instytucjonalnym podziale władzy na stanowiącą i wykonawczą doszło do zasadniczego wzmocnienia pozycji i znaczenia monokratycznego organu w stosunku do władzy rady gminy. Jednym z zasadniczych powodów takich przeobrażeń było z kolei słabnące zainteresowanie różnych społeczności lokalnych sprawami. Remedium na tego rodzaju sytuację miała być m.in. szeroko pojęta personalizacja władzy i identyfikacja odpowiedzialności – przynajmniej na poziomie gminy – w osobie „włodarza”. Mając na względzie, że sposób wyboru, pozycja ustrojowa, rola i znaczenie organu wykonawczego gminy w zasadniczy sposób prowadzą do osobowej, społecznej i politycznej odpowiedzialności, która znajduje wyraz w procesie personalizacji polityki, nie tylko następowało nieustanne wzmacnianie tego procesu i umiejscowienie go w obrębie komunikacji politycznej ze szczególnym uwzględnieniem okresu wyborczego i działań podejmowanych w ramach szeroko pojętego marketingu politycznego.

Przyglądając się ewolucji samorządowego prawa wyborczego możemy jasno stwierdzić, że zasady rywalizacji wyborczej na poziomie lokalnym i regionalnym stają się coraz bardziej sformalizowane i skomplikowane także dla politycznych decydentów. Nie ulega również wątpliwości, że proces ten znacznie utrudnia lokalnym komitetom wyborczym – szczególnie tym, które po raz pierwszych próbują swoich sił na rynku wyborczym – start w wyborach samorządowych. Znacznie lepiej z kwestiami proceduralnymi oraz finansowymi związanymi z procesem wyborczym radzą sobie dobrze zorganizowane komitety wyborcze, w tym przede wszystkim komitety partii politycznych. Coś, co w 1990 roku można było nazwać

spontanicznym udziałem w wyborach, dziś jest potężnym przedsięwzięciem logistycznym, finansowym oraz organizacyjnym. Należy także zaznaczyć, że wiele zmian w samorządowej ordynacji wyborczej miało charakter koniunkturalny i inspirowane było przez wiodące partie polityczne niezależnie od ich charakteru. Analiza przeobrażeń prawa wyborczego wyraźnie wskazuje, że część z nich miała jedynie na celu realizację partykularnych interesów politycznych, niespecjalnie znajdując odniesienie w rzeczywistości lokalnej.

Wreszcie przyglądając się lokalnej scenie politycznej możemy odnotować coraz wyraźniej postępujący proces personalizacji polityki. Jego efektem jest dynamiczniejsza kampania wyborcza, która podkreśla cechy osobowe kandydata, marginalizując znaczenie poszczególnych ugrupowań czy komitetów wyborczych wyborców. Z perspektywy lat należy uznać tę decyzję za słuszną. Podobnie wprowadzenie jednomandatowych okręgów wyborczych w gminach, z wyjątkiem miast na prawach powiatu, sprawiło, że wyborca w dużo bardziej czytelny sposób oddaje swój głos na poszczególnych kandydatów, mimo że JOW-y deformują nieco realne poparcie wyborcze danych ugrupowań. Wydaje się więc, że personalizacja polityki na poziomie lokalnym przyniosła pozytywne efekty i należy bacznie obserwować jej dalszy rozwój, szczególnie na wyższych szczeblach samorządu terytorialnego – w powiatach i województwach.

W ramach piątego obszaru badawczego opartego na hipotezie: brak w polskim systemie politycznym instytucji powszechnego samorządu gospodarczego jest przyczyną dezorganizacji środowiska społecznego przedsiębiorców w Polsce, opublikowano:

- Kmiecik R., Antkowiak P., Walkowiak K., *Samorząd gospodarczy i zawodowy w systemie politycznym Polski*, Warszawa 2012, ss. 308.
- Kmiecik R., Antkowiak P., Balcerek M., *Współpraca środowiska gospodarczego z samorządem terytorialnym w Aglomeracji Poznańskiej*, Poznań 2012, ss. 124.
- Antkowiak P., Kmiecik R., *Udział przedsiębiorców w podejmowaniu decyzji publicznych w sferze gospodarczej na poziomie lokalnym*, „Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny” 2015, z. 1, s. 87-104.
- Antkowiak P., *Rozwój szkolnictwa zawodowego w powiązaniu z rozwojem przemysłu*, (w:) *Wybrane aspekty wykonywania zadań oświatowych przez jednostki samorządu terytorialnego*, pod red. E. Juśko, I. Wieczorek, Łódź 2016, s. 110-145.
- Kmiecik R., Antkowiak P., Jaskulski A., *Pożądaný kierunek zmian modelu samorządu gospodarczego w Polsce. Rozważania na podstawie projektu ustawy o izbach przemysłowo-handlowych*, Warszawa-Poznań 2016, ss. 162.

Instytucjami samorządu gospodarczego są przede wszystkim izby: rolnicze, rzemieślnicze i przemysłowo-handlowe. Organizacje te mają określony przez ustawę zakres zadań, które wykonywane są samodzielnie i niezawisłe od innych podmiotów administracji publicznej. Zakres tych zadań jest miarą decentralizacji administracji państwa w sferze gospodarczej; jest też wyrazem zaufania państwa do obligatoryjnie zorganizowanego w izbach czynnika obywatelskiego, a także przekonania, że jest on w sprawach gospodarki lokalnej bardziej kompetentny od urzędników administracji rządowej. Dzięki samorządowi gospodarczemu społeczność przedsiębiorców staje się zorganizowaną zbiorowością publicznoprawną, czyli wspólnotą samorządową, wyposażoną we władztwo administracyjne.

Pojawia się w tym miejscu pytanie czy w Polsce samorząd gospodarczy o tak szeroko zakrojonych kompetencjach jest potrzebny? Czy środowiska gospodarcze, a także przedstawiciele administracji państwowej podejmują działania służące utworzeniu samorządu będącego publicznoprawną reprezentacją interesów przedsiębiorców? Doświadczenia ostatnich dwóch dekad nie napawają optymizmem. Rządzący do tej pory Polską, bez względu na autorament polityczny, nie wykazują widocznego zainteresowania problematyką samorządu gospodarczego. Najlepszym tego przykładem jest bezowocna dyskusja nad ustawą o samorządzie gospodarczym, trwająca z większym lub mniejszym natężeniem od początku lat dziewięćdziesiątych ubiegłego wieku. W tym kontekście wielce symptomatyczna jest postawa parlamentarzystów, którzy nie mogą lub nie chcą rozstrzygnąć kwestii dotyczących przyszłości samorządu gospodarczego w Polsce. Wspomniana niemoc ustawodawcy wynika, jak się wydaje, z braku wystarczającej wiedzy na temat samorządu gospodarczego, natomiast niechęć do tego typu instytucji ma swoje źródło w uleganiu wpływom stowarzyszeń gospodarczych i organizacji pracodawców, które realizując partykularne cele nie chcą tracić możliwości oddziaływania na kręgi władzy.

Nie ulega jednak wątpliwości, że błędem byłoby dopatrywanie się przyczyn słabej reprezentacji środowiska gospodarczego wyłącznie w sferze działalności władz państwowych i egoistycznej postawie wąskich grup interesu. Sporo można zarzucić także bezpośrednio zainteresowanym, a więc polskim przedsiębiorcom, którzy zamykają się na działalność publiczną. Związane jest to z niskim poziomem świadomości i kultury samorządowej elit gospodarczych, co w pewnym stopniu usprawiedliwia nieobecność samorządu gospodarczego w Polsce przez ponad pół wieku.

Wszystkie wymienione wyżej przesłanki są źródłem niepowodzenia restytucji samorządu gospodarczego w rozumieniu prawa administracyjnego w III Rzeczypospolitej. Jego nieobecność w historycznym procesie transformacji gospodarki polskiej stwarza

od początku przesłanki do działań patologicznego lobbingu, prowadzi do korupcji, niejasnych powiązań pomiędzy środowiskiem biznesowym a sferą polityki. Świadczą o tym liczne przykłady afer gospodarczych, łamania prawa, psucia prawa w ramach działań legislacyjnych, zanik dobrych obyczajów i etyki w biznesie. Samorząd gospodarczy wyposażony we władztwo administracyjne może wpływać na marginalizację tych negatywnych zjawisk; wprowadza mechanizm samokontroli środowiska przedsiębiorców, którego pozbawione są korporacje prywatnoprawne. Te ostatnie regulują własne sprawy, ale nie mają jednak większego wpływu na sferę publiczną; nie są w stanie kształtować demokratycznych reguł działania i nie gwarantują zachowania równowagi pomiędzy dobrem publicznym i prywatnym.

Z przykrością należy odnotować, że jakoś propozycji legislacyjnych, jakie pojawiały się po 1989 r. pozostawia wiele do życzenia. Trudno oprzeć się smutnej refleksji, że spowodowane to było albo niedostatecznym zrozumieniem ze strony klasy politycznej istoty samorządu gospodarczego, albo wynikiem przemyślanej taktyki, mającej na celu pełne kontrolowanie dostępu do decyzji o charakterze gospodarczym.

Końcowym efektem prac badawczych poznańskiego środowiska naukowego, zapoczątkowanych jeszcze przez prof. Stanisława Wykrętowicza, a kontynuowanych przez prof. Roberta Kmiecika przy moim współudziale, stało się przygotowanie kompleksowego rozwiązania systemowego w postaci projektu ustawy o izbach przemysłowo-handlowych. Warto odnotować fakt, że stał się on przedmiotem zainteresowania Ministerstwa Rozwoju i nie jest wykluczone, że stanie się podstawą do podjęcia realnych prac ustawodawczych. Do tego potrzebna jest jednak ugruntowana wiedza na temat samorządu i solidarność polskich przedsiębiorców, bowiem administracja publiczna z dużą rezerwą odnosi się do perspektywy przekazania części kompetencji samorządowi gospodarczemu. Dystans ten dotyczy w równym stopniu rządu, jak i samorządu terytorialnego, który nie chce pozbywać się części uprawnień i związanych z tym możliwości generowania przychodów budżetowych. Doraźny interes nie może jednak przesłaniać celu strategicznego, jakim jest zbudowanie społeczeństwa obywatelskiego realizującego swoje potrzeby w ramach demokratycznego, opartego na szerokiej decentralizacji państwa. W takim ujęciu funkcjonowania władz publicznych musi się znaleźć miejsce dla samorządu gospodarczego, którego przesłanie, podobnie jak innych form samorządu, wynika z zasady subsydiarności. Należy mieć nadzieję, że po blisko 30 latach transformacji systemowej powszechny samorząd gospodarczy stanie się integralnym elementem zdecentralizowanej administracji publicznej w Polsce.

W ramach szóstego obszaru dociekań opartego na hipotezie: samorząd zawodowy odgrywa bardzo istotną rolę w systemie reprezentowania interesów określonych grup społecznych, chroni interes społeczny oraz jest integralnym elementem zdecentralizowanej administracji publicznej, opublikowano:

- Kmiecik R., Antkowiak P., Walkowiak K., *Samorząd gospodarczy i zawodowy w systemie politycznym Polski*, Warszawa 2012, ss. 308.
- Antkowiak P., *Samorząd zawodowy architektów w ocenie jego delegatów krajowych*, „Zawód: Architekt” 2012, nr 6, s. 80-83.
- Antkowiak P., *Samorząd zawodowy inżynierów budownictwa w ocenie jego członków*, „Budownictwo i Inżynieria Środowiska” 2012, nr 3, s. 117-125.
- Antkowiak P., *Samorząd zawodowy diagnostów laboratoryjnych w ocenie jego członków*, „Diagnostyka laboratoryjna” 2013, nr 1, s. 25-32.
- Antkowiak P., *Polskie i europejskie standardy wykonywania wolnych zawodów*, „Przegląd Politologiczny” 2013, nr 1, s. 129-142.
- Antkowiak P., *Samorząd zawodowy w systemie politycznym Polski*, (w:) *Polska i Europa wobec wyzwań współczesnego świata. Doświadczenie i perspektywy rozwoju samorządu terytorialnego i zawodowego*, pod red. P. Antkowiaka, Toruń 2014, s. 164-185.
- Antkowiak P., *Samorząd zawodowy adwokatów i diagnostów laboratoryjnych w opinii jego członków – analiza porównawcza*, (w:) *Zawody zaufania publicznego. Wybrane zagadnienia odpowiedzialności zawodowej radców prawnych i lekarzy*, pod red. J. Sobczaka, J. Skrzypczaka, M. Urbaniak, Poznań 2015, s. 155-196.
- Antkowiak P., *Historyczny proces kształtowania się samorządu zawodowego w Polsce*, (w:) *Decentralizacja jako fundament demokracji obywatelskiej*, pod red. R. Kmiecika, Poznań 2016, s. 105-116.

Rola samorządu zawodowego, o którym wspomniano już wcześniej, wzrosła w momencie przyjęcia Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. W art. 17 stwierdzono, że „W drodze ustawy można tworzyć samorządy zawodowe, reprezentujące osoby wykonujące zawody zaufania publicznego i sprawujące pieczę nad należyтым wykonywaniem tych zawodów w granicach interesu publicznego i dla jego ochrony”. Samorządy zawodowe tworzone są przez profesje, które ze względu na swoje społeczne znaczenie wymagać muszą najwyższych kwalifikacji merytorycznych i moralnych dla ochrony tych zawodów i ich przedstawicieli oraz dla umacniania interesu społecznego. Powstawanie tego typu struktur i przyznanie im uprawnień władczych traktowane może być

jako dowód uznania przez państwo ich kompetencji w dziedzinach realizacji ustawowych zadań publicznych.

Zakres, w jakim państwo przekazało władztwo publiczne samorządowi zawodowemu obejmuje:

- reprezentowanie interesów określonych zawodów wobec władz państwowych – najlepszym przykładem tego typu działań jest opiniowanie projektów aktów prawnych, a także zgłaszanie spostrzeżeń i wniosków z tego zakresu;
- nadzór nad należytym wykonywaniem zawodu – dotyczący m.in. reglamentowania dostępu do określonych profesji i prowadzenie rejestru osób mających prawo wykonywania zawodu; w tej mierze po stronie samorządu znajduje się szereg prerogatyw z zakresu prawa administracyjnego;
- kształtowanie zasad i czuwanie nad etyką wykonywania zawodu – w przypadku tej zasady (jak i kolejnej) to samorząd zawodowy ustala zasady deontologii zawodowej, a także poprzez sprawowanie sądownictwa dyscyplinarnego stara się wpływać na postawy swoich członków; ingerencja ta bywa czasami daleko idąca (ograniczenie wykonywania zawodu bądź pozbawienie prawa wykonywania zawodu);
- organizowanie i prowadzenie sądownictwa dyscyplinarnego;
- doskonalenie zawodowe i określanie programów kształcenia w danym zawodzie – dbają one o jakość świadczonych usług i z tego względu organizują one system szkoleń⁸.

Do tej pory przyjęto szesnaście uregulowań rangi ustawowej umożliwiających utworzenie samorządów zawodowych: adwokackiego, radców prawnych, lekarskiego, lekarsko-weterynaryjnego, notarialnego, pielęgniarek i położnych, aptekarskiego, biegłych rewidentów, doradców podatkowych, komorniczego, architektów, inżynierów budownictwa i urbanistów, rzeczników patentowych, psychologów, kuratorów sądowych, diagnostów laboratoryjnych oraz fizjoterapeutów. Ustawy regulujące działalność samorządów zawodowych określają strukturę tych samorządów, ilość szczebli w strukturze oraz ustanawiają organy korporacyjne. W ustawach tych określone są zadania państwa, które zdecydowano się przekazać do realizacji organom samorządów zawodowych, a także określone są kompetencje, jakie w celu wykonania tych zadań ustawodawca przekazał organom korporacyjnym. Jest to spełnienie idei decentralizacji – samorząd zawodu zaufania publicznego nabywa

⁸ R. Kmiecik, *Asymetria w rozwoju samorząd zawodowego i gospodarczego w Polsce*, (w:) *Spór o samorząd gospodarczy w Polsce*, pod red. S. Wykrętowicza, Poznań 2005, s. 93.

od państwa szereg kompetencji, by prawidłowo móc spełniać swoje funkcje, a jednocześnie przejmować niemal pełną odpowiedzialność za te działania.

W prowadzonych badaniach ankietowych dotyczących poszczególnych zawodów starano się wskazać mankamenty obecnie funkcjonujących rozwiązań oraz sposoby radzenia sobie z nimi. Samorząd zawodowy jest instytucją akceptowaną, a nawet pożądaną w swoich środowiskach, co potwierdzają prezentowane w pracy badania ankietowe. Wynika z nich, że reprezentanci poszczególnych profesji w większości uznają samorząd zawodowy za organizację spełniającą ich oczekiwania. Uzasadnia to twierdzenie, że powołanie samorządów zawodowych w polskim modelu ustrojowym było decyzją racjonalną. W trosce o przyszłość korporacji ankietowani wskazali cały szereg zagadnień, które należałoby uwzględnić podejmując próby reformy samorządów zawodowych. Zwrócili również uwagę na obszary działania samorządów wymagające szybkiej i zdecydowanej interwencji. W tej mierze wskazano m.in. na potrzebę skuteczniejszego kształtowania wizerunku samorządu zawodowego, którego poprawa jest warunkiem niezbędnym dla harmonijnego rozwoju tej formy działania zorganizowanych korporacyjnie grup obywateli.

Pomimo wielu uwag krytycznych pod adresem przedstawicieli poszczególnych profesji nie ulega wątpliwości, że przynależność do grupy wykonującej zawód zaufania publicznego powinna być formą nobilitacji społecznej wynikającej z obowiązujących w środowisku wysokich standardów profesjonalnych i nienagannej postawy etycznej. Funkcjonujące samorzady zawodowe są z jednej strony administratorem spraw korporacji zawodowych oraz organizatorem życia społecznego w ramach swojej grupy zawodowej, z drugiej zaś zajmują się wykonywaniem funkcji z zakresu administracji publicznej. Ograniczenie kompetencji samorządu zawodowego w zakresie realizacji ustawowych zadań publicznych, z jakim mamy do czynienia od kilku lat w Polsce, prowadzi z pewnością do jego marginalizacji. Tworzy to sytuację zagrożenia ochrony interesu publicznego, która jest jednym z fundamentalnych zadań samorządu zawodowego i stanowi o jego istocie. Nadszarpnięte dobre imię korporacji zawodowych w Polsce może nawet doprowadzić do likwidacji tej formy samorządu oraz przeniesienia uprawnień posiadanych dotychczas przez samorzady na rzecz władz rządowych.

Powstały w ten sposób spór nie dotyczy tylko i wyłącznie istoty i zasadności funkcjonowania samorządu zawodowego. Jest to konflikt o model ustrojowy państwa. Podejmowane próby pozbawienia korporacji zawodowych prawa do sprawowania nadzoru nad należytym wykonywaniem zawodu i sprawowania realnego sądownictwa dyscyplinarnego mogą doprowadzić do sytuacji, w której izby samorządowe okażą się zbędne. Sposobem

na rozwiązanie tej trudnej sytuacji jest niewątpliwie wzmocnienie współpracy między różnymi korporacjami i praca nad poprawą istniejącego stanu rzeczy.

Zaistniała sytuacja wymaga krytycznego spojrzenia na wprowadzane ostatnio rozwiązania prawne oraz zwiększenie ingerencji administracji rządowej w funkcjonowanie samorządu zawodowego. Nie oznacza to bezwzględnego oporu wobec pomysłów rządowych, ale raczej skutecznego i racjonalnego prezentowania swoich racji w procesie udoskonalania funkcjonującego modelu samorządu. Wymaga od przedstawicieli zawodów zaufania publicznego zintensyfikowania działań na rzecz zachowania własnego stanu posiadania, ale jednocześnie większej otwartości na krytykę wewnętrzną i zewnętrzną. Świadomość własnych błędów oraz otwartość na dyskusję w środowiskach zawodowych tworzących samorządy jest kluczowym elementem procesu wzmocnienia korporacji, jak trwałego elementu polskiego modelu samorządu zawodowego.

Część podjętych rozważań naukowych została zebrana w pracach zbiorowych, których byłem redaktorem lub współredaktorem:

- Antkowiak P. (red.), *Polska i Europa wobec wyzwań współczesnego świata. Doświadczenie i perspektywy rozwoju samorządu terytorialnego i zawodowego*, Toruń 2014, ss. 210.
- Antkowiak P. (red.), *25 lat samorządu terytorialnego w Polsce. Doświadczenia i perspektywy rozwoju*, Poznań 2015, ss. 190.
- Kmiecik R., Antkowiak P. (red.), *Wielowymiarowość polityk publicznych – między centralizmem a lokalizmem*, Poznań 2017, ss. 190.

Podsumowując przekazanie przez państwo pewnej części swoich prerogatyw zorganizowanym grupom społecznym świadczy o tym, że grupy te uzyskują nie tylko pewną władzę, ale przejmują również pełną odpowiedzialność za swoje działania. Jest to bardzo istotne, bowiem świadczy również o tym, że państwo uznało, iż część jego zadań powinna być wykonywana przez grupy, które najlepiej zorientowane są w danej sytuacji i znają potrzeby danej społeczności. Należy mieć nadzieję, iż członkowie poszczególnych samorządów zrozumieją, że posiadanie samorządu nie jest stanem danym raz na zawsze, bowiem to tak naprawdę od państwa zależy, czy zechce ono przekazać część swoich prerogatyw danym grupom społecznym ufając, że będą one w stanie lepiej realizować część zadań publicznych.

Funkcjonowanie samorządu terytorialnego trwale wpisało się już w strukturę administracyjną państwa i prawie nikt nie neguje jego istnienia i skuteczności działania. Inaczej jest jednak w przypadku samorządu zawodowego i gospodarczego. Zasadność istnienia tego

pierwszego poddawana jest bardzo często w wątpliwość, bowiem jego funkcjonowanie w sferze publicznej wzbudza wiele zastrzeżeń. W przypadku natomiast samorządu gospodarczego mówi się często o tzw. *quasi* samorządzie gospodarczym, bowiem nie posiada on realnych kompetencji władczych wobec swoich członków, przynależność do jego struktur nie jest obligatoryjna i nie jest to organizacja reprezentatywna wobec swojego środowiska. Warto też odnotować, że w okresie transformacji powstało bardzo dużo różnych organizacji zrzeszających przedsiębiorców, które uzurpują sobie miano samorządu i występują w relacjach z państwem czy samorządem terytorialnym w tej roli, mimo, że nie mają one ku temu żadnych racjonalnych podstaw.

Jednocześnie jest wiele obszarów, na których współpraca samorządu terytorialnego, zawodowego i gospodarczego wydaje się być możliwa, a nawet pożądana. Tutaj przede wszystkim można wskazać na współpracę w dziedzinie gospodarki, rozwoju regionalnego, służby zdrowia, urbanistyki czy legislacji prawnej. Można sobie przecież wyobrazić, że rozwój regionalny województwa planowany jest we współpracy samorządu terytorialnego i gospodarczego, natomiast polityka zdrowotna konsultowana jest między samorządem terytorialnym a samorządem zawodowym lekarzy czy pielęgniarek i położnych. Doświadczenia ostatnich lat wskazują jednak, że taka współpraca występuje bardzo rzadko i można czasem odnieść wrażenie, że poszczególne formy samorządu rozwijają się równolegle względem siebie, w różnym tempie, ale jednak zupełnie osobno i niezależnie od siebie.

Po latach reform społeczno-politycznych, których ważnym elementem był proces decentralizacji, widać wyraźną asymetrię w rozwoju samorządu terytorialnego oraz samorządu zawodowego i gospodarczego. Model polskiego samorządu terytorialnego możemy od strony formalnoprawnej uznać za spójny. Samorządy gminne, powiatowe i wojewódzkie postrzegane są, mimo zastrzeżeń dotyczących podziału kompetencji oraz sposobu generowania przychodów budżetowych, jako ważne jednostki administracji publicznej. W przypadku samorządu zawodowego i gospodarczego trudno o taką ocenę, bowiem izby reprezentujące osoby wykonujące profesje zaufania publicznego oraz przedsiębiorców są ograniczane w zakresie swoich uprawnień bądź traktowane protekcyjnie przez państwo, które w tej sferze nie wykazuje zainteresowania zasadą subsydiarności. O pełnym sukcesie procesu decentralizacji administracji publicznej w Polsce będzie można mówić dopiero wówczas, gdy pełną podmiotowość uzyskają wszystkie formy samorządu – terytorialny i specjalny.

5. Omówienie pozostałych osiągnięć naukowo-badawczych (artystycznych)

5.1 Pozostałe obszary zainteresowań naukowych i osiągnięcia w tym zakresie

Większość swojej uwagi w trakcie pracy badawczej poświęciłem na rozważania dotyczące funkcjonowania samorządu terytorialnego i specjalnego w Polsce. Mimo tego poza przedstawionym w pkt. 4 osiągnięciem, moje zainteresowania badawcze koncentrowały się wokół pokrewnych obszarów tematycznych. W ich wyniku powstały: 1 redakcja naukowa pracy zbiorowej, 1 artykuł w czasopiśmie w języku polskim, 2 rozdziały w pracach zbiorowych w języku angielskim oraz 6 rozdziałów w pracach zbiorowych w języku polskim. Ponadto opublikowałem również monografię naukową:

- Antkowiak P., *Samorząd zawodowy w Polsce*, Warszawa-Poznań 2012, ss. 336; powstała na podstawie obronionej pracy doktorskiej.

Pierwszym z obszarów moich dodatkowych zainteresowań był niewątpliwie rozwój subregionu konińskiego. Inspiracją do badań stały się przede wszystkim trudności w subregionie wynikające z utraty jego znaczenia poprzez regres przemysłu energetycznego oraz pozbawienia Konina statusu miasta wojewódzkiego, w związku z reformą administracyjną z roku 1998. Impulsem do prowadzenia badań w tym obszarze stała się przede wszystkim realizacja projektu pt. *Bądź gotowy na zmianę*, współfinansowanego ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego, w którym pełniłem funkcję głównego wykonawcy.

Region północno-wschodniej Wielkopolski to ta część województwa, która boryka się zarówno z różnorodnymi problemami natury gospodarczej, jak i społecznej. Mimo że stopa bezrobocia w Wielkopolsce jest najniższa w kraju, to z całą pewnością nie odzwierciedla ona w pełni sytuacji w poszczególnych jej częściach. Skomplikowana sytuacja na rynku pracy, marazm gospodarczy oraz zniechęcenie społeczeństwa do aktywnej pracy na rzecz rozwoju subregionu spowodowały, że pojawiła się realna potrzeba nawiązania współpracy na rzecz zmiany gospodarczej. Projekt miał na celu poprawienie statystyk gospodarczych subregionu konińskiego nie tylko w kwestii zatrudnienia. Bardzo ważnym elementem projektu stało się uświadomienie lokalnej społeczności potencjału, jaki drzemie we współpracy partnerskiej. Praktyka działań partnerskich na świecie, w Europie, ale również w Polsce pokazuje, że ich efekty są wyższe aniżeli skutki działania w pojedynkę. Dotyczy to szczególnie zadań związanych z poprawą sytuacji gospodarczej, która stała się przedmiotem zainteresowania. Całość zaplanowanego przedsięwzięcia wpisywała się w nadrzędny cel projektu, tj. promowanie postaw kreatywnych i przedsiębiorczych oraz wspieranie rozwiązań i inicjatyw służących

tworzeniu nowych miejsc pracy w obszarze przedsiębiorczości i samozatrudnienia. Finalnym efektem prac Powiatowych Rad Gospodarczych ukoronowanych obradami Subregionalnej Komisji Dialogu Społeczno-Gospodarczego oraz dyskusjami w trakcie konferencji naukowych stało się opracowanie:

- Antkowiak P. (red.), *Subregionalny Katalog Zmian Gospodarczych i Mechanizmów Zaradczych. Region północno-wschodniej Wielkopolski*, Poznań 2013, ss. 176.

Przedstawione w nim zostały: teoretyczne i praktyczne aspekty tworzenia partnerstwa lokalnego jako nowej metody zarządzania publicznego; uwarunkowania społecznego i gospodarczego rozwoju północno-wschodniej Wielkopolski; determinanty kształtowania się sytuacji na rynku pracy w województwie wielkopolskim ze szczególnym uwzględnieniem subregionu konińskiego; wyniki badań ankietowych prowadzonych w szkołach gimnazjalnych północno-wschodniej Wielkopolski; efekty prac Powiatowych Rad Gospodarczych oraz Subregionalnej Komisji Dialogu Społeczno-Gospodarczego; potencjał współpracy subregionalnej w nowym budżecie unijnym 2014+; teoria i praktyka lobbingu na przykładzie działalności Powiatowych Rad Gospodarczych subregionu konińskiego. Ambicją przedstawionego materiału nie było bynajmniej znalezienie gotowego rozwiązania, które sprawi, że opisywane problemy natury społeczno-gospodarczej w subregionie odejdą do przeszłości. Chodzi przede wszystkim o precyzyjne zarysowanie sytuacji i wskazanie pewnych generalnych kierunków działania oraz metod postępowania. Miało to na celu ułatwienie podmiotom publicznym i gospodarczym stworzenia własnych powiatowych strategii działań dla rozwiązania istniejących problemów i zapobiegania nowym, dzięki umiejętności prognozowania. W ramach opracowania stałem się autorem następujących rozdziałów:

- Antkowiak P., „Bądź gotowy na zmianę” – współpraca w subregionie konińskim na rzecz rozwoju lokalnego, (w:) *Subregionalny Katalog Zmian Gospodarczych i Mechanizmów Zaradczych. Region północno-wschodniej Wielkopolski*, pod red. P. Antkowiaka, Poznań 2013, s. 5-14.
- Antkowiak P., *Teoretyczne i praktyczne aspekty tworzenia partnerstwa lokalnego jako nowej metody zarządzania publicznego*, (w:) *Subregionalny Katalog Zmian Gospodarczych i Mechanizmów Zaradczych. Region północno-wschodniej Wielkopolski*, pod red. P. Antkowiaka, Poznań 2013, s. 15-32.
- Antkowiak P., *Wyniki badań ankietowych prowadzonych w szkołach gimnazjalnych północno-wschodniej Wielkopolski*, (w:) *Subregionalny Katalog Zmian Gospodarczych i Mechanizmów Zaradczych. Region północno-wschodniej Wielkopolski*, pod red. P. Antkowiaka, Poznań 2013, s. 99-124.

- Antkowiak P., Scheffs Ł., *Efekty prac Powiatowych Rad Gospodarczych oraz Subregionalnej Komisji Dialogu Społeczno-Gospodarczego w ramach projektu „Bądź gotowy na zmianę”*, (w:) *Subregionalny Katalog Zmian Gospodarczych i Mechanizmów Zaradczych. Region północno-wschodniej Wielkopolski*, pod red. P. Antkowiaka, Poznań 2013, s. 125-146.

Drugi obszar zainteresowań dotyczył kształcenia na poziomie wyższym. Wynika on przede wszystkim z pełnionych przeze mnie licznych funkcji z zakresu organizacji procesu dydaktycznego na Wydziale Nauk Politycznych i Dziennikarstwa Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. W zakresie tego obszaru powstały artykuły:

- Wallas T., Antkowiak P., *Kierunek „Zarządzanie państwem” – czyli rzecz o kształceniu dualnym w obszarze nauk społecznych*, (w:) *Staż i praktyki jako czynnik zwiększający zatrudnialność absolwentów kierunków humanistycznych i społecznych*, pod red. P. Kusiak, M. Markowski, D. Tracz, Ł. Wszyński, Gdynia 2014, s. 37-41.
- Antkowiak P., *Local and Regional Government in Europe*, (w:) *International Relations. Regional and Trans-border Cooperation. Master's Program – Handbook of Modules*, pod red. M. Musiał-Karg, T. Wallasa, Poznań 2015, s. 102-106.
- Antkowiak P., *Local Partnership As a New Method of Public Management*, (w:) *International Relations. Regional and Trans-border Cooperation. Master's Program – Handbook of Modules*, pod red. M. Musiał-Karg, T. Wallasa, Poznań 2015, s. 174-178.

Kluczowe stało się opracowanie dotyczące kształcenia dualnego na przykładzie nowo powołanego wówczas kierunku studiów *Zarządzanie Państwem*. Zmiany na rynku pracy wymagają dziś od uczelni wyższych większej mobilności w zakresie modelowania programów kształcenia oraz dostosowywania oferty edukacyjnej do oczekiwań pracodawców, ale również studentów. Dotyczy to w sposób szczególny kierunków studiów o charakterze praktycznym, które już w swoim założeniu powinny się opierać na wiedzy teoretycznej, ale bezpośrednio przełożonej na praktykę funkcjonowania poprzez wprowadzenie do programu kształcenia większej liczby warsztatów, ćwiczeń oraz rozbudowanego programu praktyk czy staży zawodowych. W XXI wieku wyczerpała się statyczna formuła prowadzenia studiów, czyli całkowicie autonomicznie przez uczelnię. Podobnie jak w innych sferach życia społeczno-gospodarczego, tak i w szkolnictwie wyższym należy w większym stopniu włączać zewnętrzne podmioty do procesu dydaktycznego, w tym sektor publiczny, prywatny oraz społeczny. Wydaje się, że współpraca międzysektorowa w zakresie realizacji procesu kształcenia może przynieść wymierne efekty w postaci wzrostu szans zawodowych na rynku pracy przyszłych absolwentów. Dobór tych sektorów nie jest przypadkowy, bowiem każdy z nich posiada inne umocowanie prawne, zakres kompetencji, doświadczenie, cel funkcjonowania, inne zasoby

materialne i niematerialne. Pomysł jest stosunkowo prosty, każdy z nich dokłada swoją część merytoryczną do powstającego projektu dydaktycznego – taką, w której posiada największe kompetencje oraz jest w stanie przyjąć na siebie pewne zobowiązania. Scharakteryzowany w tym opracowaniu kierunek studiów był w chwili projektowania innowacyjną propozycją kształcenia na poziomie zawodowym w systemie dualnym – łączącym teorię z praktyką. Dwa pozostałe artykuły w języku angielskim dotyczą metodycznego opracowania programu kształcenia na dwóch anglojęzycznych przedmiotach, będących elementem procesu dydaktycznego na Wydziale Nauk Politycznych i Dziennikarstwa – *Local and Regional Government in Europe* oraz *Local Partnership As a New Method of Public Management*.

Oprócz wskazanych powyżej obszarów zainteresowania, jestem również autorem tekstu dotyczącego zjawiska personalizacji polityki w świetle badań opinii publicznej:

- Antkowiak P., Scheffs Ł., *Personalizacja polityki w świetle wyników badania opinii publicznej. Przegląd wybranych badań*, „Środkowoeuropejskie Studia Polityczne” 2015, nr 2, s. 201-218.

W artykule starano się wskazać na cechy osobowościowe przywódców oraz wizerunek liderów w opinii publicznej, w kontekście ustaleń teoretycznych z tego zakresu. Rozważania te stanowią uzupełnienie badań dotyczących personalizacji polityki na poziomie lokalnym.

Jestem również współautorem opracowania:

- Antkowiak P., Scheffs Ł., *Europa w kryzysie? Ruch oburzonych w krótkim spojrzeniu politologa*, (w:) *Unia Europejska: politologiczno-socjologiczno-ekonomiczny ogród*, pod red C. Trosiaka, Poznań 2014, s. 215-222.

W tym opracowaniu uwaga autorów została skupiona na kondycji współczesnej Europy w kontekście specyficznego zamętu społecznego, mianem którego określano tzw. *ruch oburzonych*. Wstępna analiza tego zjawiska oparta została o wcześniejsze ustalenia z zakresu nauk o polityce.

Wielokrotnie opracowywałem również ekspertyzy i inne dokumenty strategiczne, które stanowiły efekt sprzężenia moich dociekań naukowych z praktyką samorządową w zakresie funkcjonowania samorządu terytorialnego oraz gospodarczego. Opracowania te dotyczyły m.in. idei partnerstwa jako nowej metody zarządzania publicznego; trybu przeprowadzania konsultacji społecznych; pomysłów na utworzenie w Polsce powiatu metropolitalnego; diagnozy lokalnych problemów społecznych, planów odnowy miejscowości (Rzuchów, Rośle, Lisice, Krzewo, Cichmiana, Chełmno, Chruścin); pomysłów na utworzenie w Polsce powszechnego samorządu gospodarczego; stanu finansów i poziomu organizacji Gminy Dąbie;

jakości życia mieszkańców Miasta Gniezna; finansów lokalnych. Wiele z wymienionych opracowań eksperckich stało się inspiracją to podjęcia pogłębionych analiz naukowych.

5.2 Projekty i granty

W opisywanym okresie brałem udział w 6 projektach:

- *Samorząd w Polsce w procesie transformacji systemowej*. Czas realizacji 2013-2019. Wydział Nauk Politycznych i Dziennikarstwa UAM. Kierownik.
- *Od dialogu do deliberacji. Podmioty niepubliczne jako (nie)obecny uczestnik lokalnego procesu decyzyjnego*. Czas realizacji: 2018-2020. Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego – DIALOG 0163/2017. Wykonawca.
- *Entwicklung innovativer, transnationaler Lehrinhalte und didaktischer Methoden unter Einbeziehung von blended und peer learning*, ERASMUS+ (Niemcy, Szwecja, Austria, Belgia, Polska). Czas realizacji: 2014-2017. Wykonawca.
- *Model Science Shop*. Ministerstwo Rozwoju w ramach Programu POWER. Czas realizacji: 2017-2019. Wykonawca.
- *UAM – ponadnarodowe i interdyscyplinarne rozwiązania XXI wieku w ramach działania 4.1. Wzmocnienie i rozwój potencjału dydaktycznego uczelni oraz zwiększenie liczby absolwentów kierunków o kluczowym znaczeniu dla gospodarki opartej na wiedzy*, współfinansowanym ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego. Czas realizacji: 2013-2015. Wykonawca.
- *UAM: Unikatowy Absolwent = Możliwości. Wzrost potencjału dydaktycznego Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza poprzez proinnowacyjne kształceniu w języku angielskim, interdyscyplinarność, e-learning, inwestycje w kadry*, współfinansowanym ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego. Czas realizacji: 2013-2016. Wykonawca.

Najważniejszy projekt dotyczył samorządu w Polsce w procesie transformacji systemowej, a finansowany był ze środków własnych Wydziału Nauk Politycznych i Dziennikarstwa UAM na rozwój młodych pracowników naukowych. Projekt pozwolił na przeprowadzenie kwerendy źródeł w krajowych zasobach bibliotecznych, udział w konferencjach naukowych, na których prezentowane były cząstkowe wyniki prowadzonych badań oraz publikacje monografii naukowych i artykułów dotyczących samorządu w Polsce. Nowym projektem jest realizowany w kooperacji z Uniwersytetem Rzeszowskim i Uniwersytetem im. Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie projekt dotyczący udziału podmiotów niepublicznych w procesie decyzyjnym na poziomie lokalnym.

Pozostałe cztery projekty miały przede wszystkim związek z organizacją procesu dydaktycznego i rozwojem kompetencji kadry akademickiej na jego potrzeby. Prowadzone

w ramach tych projektów badania, odbyte konferencje i warsztaty oraz dyskusje doprowadziły m.in. do przygotowania nowych programów kształcenia – w tym również w języku angielskim, wypracowania innowacyjnej metody przygotowywania prac dyplomowych, które stanowią odpowiedź na realne zapotrzebowanie podmiotów publicznych i niepublicznych z otoczenia uczelni, także aplikowania rozwiązań państw zachodnioeuropejskich na grunt rodzimego systemu szkolnictwa wyższego. W ramach projektu dotyczącego rozwoju kadry akademickiej otrzymałem również trzymiesięczne stypendium doktorskie i brałem udział w wizytach studyjnych finansowanych z projektu. Dwukrotnie byłem również stypendystą programu ERASMUS+ wizytując Uniwersytet Hradec Kralove w Czechach oraz Matej Bel University na Słowacji. Brałem także udział w wymianie międzyuczelnianej na Uniwersytecie im. T. G. Masaryka w Brnie w Czechach, wizycie studyjnej na Université de Strasbourg we Francji, wizycie studyjnej na Europa – Universität Viadrina oraz na Technische Universität Berlin w Niemczech.

Oprócz wskazanych powyżej projektów badawczych miałem również okazję pełnić funkcję wykonawcy bądź eksperta w 6 grantach finansowanych z funduszy Unii Europejskiej:

- Główny wykonawca w projekcie pt. *Bądź gotowy na zmianę*, współfinansowanym ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego.
- Wykonawca w projekcie pt. *Modelowe taNGO* współfinansowanym ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego.
- Wykonawca w projekcie pt. *Działając razem osiągniemy więcej – współpraca Jednostek Samorządu Terytorialnego dla rozwoju Aglomeracji Kalisko-Ostrowskiej*, współfinansowanym ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego.
- Ekspert w projekcie pt. *Włączenie społeczne jako przesłanka dla polityki samorządu województwa wielkopolskiego w realizacji celów Strategii Europa 2020 w perspektywie finansowej EU 2014-2020* realizowanym na zlecenie Urzędu Marszałkowskiego Województwa Wielkopolskiego, współfinansowanym ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego.
- Ekspert w projekcie pt. *PAKT.com.org dotyczącym współpracy JST z organizacjami pozarządowymi*, współfinansowanym ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego.
- Ekspert w projekcie pt. *Konsultuj – Decyduj*, współfinansowanym ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego.

Projekty te dotyczyły szeroko pojętego rozwoju lokalnego i regionalnego oraz partycypacji społecznej na poziomie lokalnym. Efekty prac w niniejszych projektach to opracowania eksperckie, prowadzone analizy i opracowania tematyczne, udział w grupach eksperckich, a także praca zbiorowa pod moją redakcją naukową. Byłem również recenzentem w projektach ogłaszanych przez Narodowe Centrum Badań i Rozwoju w ramach Programu Operacyjnego Wiedza, Edukacja, Rozwój.

Pragnę również dodać, że otrzymałem Stypendium Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego dla wybitnych młodych naukowców na lata 2016-2019, które pozwoliło mi na realizację wielu przedsięwzięć naukowych i pokrycie kosztów ich realizacji z tego źródła finansowania.

5.3 Aktywność dydaktyczna

W trakcie pracy dydaktycznej na Wydziale Nauk Politycznych i Dziennikarstwa UAM prowadziłem zajęcia dydaktyczne na kierunkach: politologia, bezpieczeństwo narodowe oraz zarządzanie państwem z następujących przedmiotów: Prawo i postępowanie administracyjne; Zarządzanie bezpieczeństwem w administracji publicznej; Ustrój samorządu gospodarczego, zawodowego i spółdzielczego; Ustrój władzy lokalnej; Decydowanie w zarządzaniu kryzysowym; Samorząd w praktyce; Jak budować i kreować partnerstwo lokalne na rzecz zmiany gospodarczej?; Symulacja kampanii wyborczej. Ponadto prowadziłem również zajęcia w ramach programów międzynarodowych (przeznaczone przede wszystkim dla studentów zagranicznych) w dwóch obszarach: Local and regional government in Europe; Local partnership as a new method of public management. W ramach pracy dydaktycznej prowadziłem także seminarium dyplomowe, pełniąc funkcję promotora w 45 prac licencjackich, a także promotora 40 prac dyplomowych. Dwukrotnie pełniłem również funkcję promotora pomocniczego w przewodzie doktorskim dra Igora Ksenicza (tytuł pracy: *Współpraca władz lokalnych i regionalnych Polski i Ukrainy w latach 1999-2014*) oraz w przewodzie doktorskim mgr Martyny Domańskiej (tytuł pracy: *Pozycja regionu samorządowego w systemie politycznym Polski i Francji – analiza porównawcza*). W zakresie dbałości o wysoką jakość procesu dydaktycznego byłem również członkiem Wydziałowej Komisji ds. Potwierdzania Efektów Uczenia.

W ramach współpracy z Wyższą Szkołą Bankową w Poznaniu prowadziłem zajęcia dydaktyczne na kierunkach: administracja, bezpieczeństwo wewnętrzne oraz zarządzanie z następujących przedmiotów: *Nauka o państwie; Samorząd zawodowy; System zarządzania kryzysowego; Bezpieczeństwo społeczności lokalnej i kształtowanie bezpiecznych przestrzeni;*

Wprowadzenie do polityki; Metodologia projektu dyplomowego; Funkcjonowanie organizacji sektora publicznego. Ponadto prowadziłem również seminarium dyplomowe, pełniąc funkcję promotora w 19 projektach dyplomowych oraz recenzenta 32 projektów dyplomowych.

5.4 Aktywność organizacyjna

W trakcie pracy na Uniwersytecie im. Adama Mickiewicza w Poznaniu pełniłem różne funkcje związane z organizacją nauki, dydaktyki oraz działalnością społeczną. Najważniejsza z nich była funkcja Pełnomocnika Dziekana ds. organizacji kształcenia, gdzie odpowiadałem za całość realizacji dydaktyki – od przygotowania programów kształcenia aż po kontrolę ich realizacji. Byłem również kierownikiem studiów I stopnia na kierunku *Zarządzanie Państwem*, kierownik studiów podyplomowych *Public Policy* oraz studiów podyplomowych *Zarządzanie Publiczne*. Pełniłem także funkcję opiekuna Koła Naukowego Samorządu Terytorialnego. Wielokrotnie byłem również członkiem komisji rekrutacyjnej na studia I i II stopnia na kierunku *zarządzanie państwem* (również w języku angielskim).

Ośmiokrotnie pełniłem funkcję organizatora różnorodnych konferencji naukowych oraz paneli tematycznych. Spośród wszystkich warto wspomnieć o dwóch ważnych wydarzeniach. Po pierwsze pełniłem funkcję sekretarza II Ogólnopolskiego Kongresu Politologii pt. *Polska i Europa wobec wyzwań współczesnego*, który odbył się w Poznaniu w dniach 19-21.10.2012 roku. Po drugie byłem członkiem Local Organization Committee na *24th World Congress of Political Science*, jaki miał miejsce w Poznaniu w dniach 23-28.07.2016 r. W obu przypadkach odpowiadałem przede wszystkim za organizację obrad oraz organizację studenckiego wolontariatu. Warto podkreślić, że obydwu wydarzeniach koordynowałem pracę ponad 300 osób.

Aktualnie jestem członkiem Polskiego Towarzystwa Nauk Politycznych, International Political Science Association oraz Ośrodka Badań i Edukacji Europejskiej w Poznaniu. Ważnym doświadczeniem było powierzenie mi przez Rektora Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu funkcji pełniącego obowiązki Dyrektora Szkoły Wychowania Fizycznego i Sportu UAM, gdzie zadaniem było uporządkowanie struktury organizacyjnej i finansów tej jednostki, z czego wywiązałem się należycie. Byłem również jednym z inicjatorów i organizatorów akcji charytatywnej *Gwiazdka UAM 2016* na Uniwersytecie im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. Mój działalność organizacyjna została trzykrotnie nagrodzona przez Rektora Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. Ponadto doceniając wkład w rozwój Wydziału Nauk Politycznych i Dziennikarstwa trzykrotnie otrzymałem specjalne wynagrodzenie motywacyjne.

Oprócz aktywności na mojej macierzystej Uczelni intensywnie, współpracowałem również z jej otoczeniem. Przede wszystkim od 2014 roku pełnię funkcję doradcy Burmistrza Miasta i Gminy Dąbie realizując szereg przedsięwzięć z zakresu rozwoju lokalnego, wdrażając tym samym rozwiązania ze świata nauki do praktyki samorządowej. Byłem jednym z inicjatorów założenia Spółdzielni Socjalnej „Ale Smacznie” w Dąbiu oraz członkiem założycielem stowarzyszenia „Uniwersytet Każdego Wieku” w Witkowie. Współorganizowałem również koncert „Rodzinne Kolędowanie” w Dąbiu. Równocześnie współpracowałem z Wielkopolską Izbą Rzemieślniczą, Wielkopolskim Związkiem Pracodawców LEWIATAN, Ogólnopolską Federacją Przedsiębiorców i Pracodawców – Przedsiębiorcy.pl oraz Mazowieckim Zrzeszeniem Handlu, Przemysłu i Usług w zakresie rozwoju przedsiębiorczości, rozwoju samorządu gospodarczego i zawodowego w Polsce oraz kształcenia zawodowego na poziomie wyższym w systemie dualnym. Doświadczenia wyniesione ze współpracy z otoczeniem społeczno-gospodarczym wpłynęło bezpośrednio na moją pracę badawczą. Sprzężenie nauki i praktyki samorządowej widoczne jest zarówno w pracach naukowych, jak i opracowaniach eksperckich mojego autorstwa.

5.5 Popularyzacja nauki

W ramach działalności popularyzującej naukę opublikowałem 5 artykułów:

- Antkowiak P., *Pielęgnujmy standardy. Samorząd zawodowy inżynierów budownictwa w ocenie jego członków*, „Biuletyn informacyjny” 2013, nr 2 (41), s. 27-31.
- Antkowiak P., *Ustawa metropolitalna – brakujące ogniwo reform samorządowych w Polsce*, „Biuletyn Samorządowy” 2014, s. 19-22.
- Antkowiak P., *Samorząd terytorialny – na styku nauki i praktyki*, „Biuletyn Samorządowy” 2014, s. 3-5.
- Antkowiak P., *Samorząd terytorialny – 25 lat po...*, „Biuletyn RODM Poznań” 2015, nr 1, s. 3.
- Antkowiak P., *Ćwierć wieku samorządu terytorialnego w Polsce*, „Kurenda – Biuletyn Burmistrza Pyzdr – Numer Specjalny” 2015, s. 1-2.

Ponadto wielokrotnie występowałem publicznie na konferencjach i szkoleniach w charakterze eksperta w związku z tematyką samorządową. Były to m.in. wykłady na posiedzeniach powiatowych rad gospodarczych; wykłady dla członków uniwersytetów III Wieku w Luboniu i Witkowie; wykłady dla uczniów szkół ponadgimnazjalnych; warsztaty z zakresu partycypacji społecznej i partnerstwa w działaniu; wykłady dotyczące funkcjonowania budżetu obywatelskiego oraz rad osiedli; szkolenia z zakresu zarządzania

strategicznego, pozyskiwania środków europejskich w nowej perspektywie finansowej, tworzenia dokumentów strategicznych i ewaluacji projektów; wykłady okolicznościowe dla samorządowców i lokalnych polityków. W sposób przystępny starałem się przekazać posiadaną przeze mnie wiedzę na temat szeroko rozumianej samorządności.

W tym czasie byłem również ekspertem na spotkaniach Komisji Dialogu Społecznego Subregionu Konińskiego, konsultantem w Radzie Gospodarczej Miasta Luboń, przewodniczącym zespołu ds. samorządu pomocniczego w Luboniu oraz pomysłodawcą i współorganizatorem projektu edukacyjnego *Symulacja Kampanii Politycznej* na Wydziale Nauk Politycznych i Dziennikarstwa UAM. Współpracowałem również z Narodowym Instytutem Samorządu Terytorialnego w Łodzi. Byłem także współorganizatorem Poznańskiego Festiwalu Nauki i Sztuki, gdzie wspólnie z Kołem Naukowym Samorządu Terytorialnego od wielu lat realizujemy projekt *Radarowo – symulacja obrad Rady Miasta*, zapraszając do udziału w projekcie młodzież szkół ponadgimnazjalnych.

Wielokrotnie również zabierałem publicznie głos w sprawach związanych z funkcjonowaniem szeroko pojętego samorządu dla stacji telewizyjnych: TVP, TVN, POLSAT; rozgłośni radiowych: Radio ZET, RMF FM, TOK FM, Radio Merkury, Radio Afera; a także prasy: Gazeta Wyborcza, Głos Wielkopolski.

